

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923.

Andra kammaren.

Nr 20.

Måndagen den 19 mars.

Kl. 3,30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 13 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet *Linders* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 144, angående statens verksamhet för egnahemsbildning; nr 145, angående viss ändring i gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar; och nr 146, angående pensioner åt vissa personer.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 3.

Föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet de på kammarens bord liggande motionerna nr 241 av herr *Kilbom m. fl.* och nr 242 av herr *Norman*.

§ 4.

Herr *Hamrin* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 123, med förslag till brandstadga.

Nämnda motion, som erhöll ordningsnumret 243, bordlades.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden: nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt jämte i ämnet väckta motioner;

Andra kammarens protokoll 1923. Nr 20.

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vattenledningsanläggning vid statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av arvsskatt i samband med donation av Knut Andersson till Karolinska mediko-kirurgiska institutet; och

nr 34, i anledning av väckt motion angående rätt för aktuarien i pensionsstyrelsen A. F. Ålund att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring.

§ 6.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Nilsson* i Vibberbo under 13 dagar från och med den 23 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,41 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 20 mars, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 14 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet *Thorsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 140, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 12 i lagen den 31 maj 1889 angående dövstumundervisningen;

nr 163, angående pension åt *Maria Blomsterqvist m. m.*;

nr 171, angående omläggning av västra stambanans ingångs-
linje till Stockholm m. m.;

nr 172, med förslag till förordning angående rätt för Konungen
att i visst fall åsätta särskild tullavgift;

nr 173, angående lån till svenska stenkolsaktiebolaget *Spetsber-*
gen;

nr 196, angående ändrad lydelse av rubriken nr 749 för plåt-
och bleckvaror i gällande tulltaxa;

nr 197, angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till
danaarv;

nr 170, med förslag till förordning om vissa ändringar i förord-
ningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m.;
och

nr 181, med förslag till lag angående likställande i särskilt av-
seende av visst upplånat kapital med bankbolags egna fonder.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande
propositioner; och hänvisades därvid:

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 144, angående statens verksamhet för egnahemsbildning; och

nr 145, angående viss ändring i gällande grunder för upplåtande
av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar; samt

till bankoutskottet propositionen, nr 146, angående pensioner åt
vissa personer.

§ 4.

Herr *Hamrins* på kammarens bord liggande motion, nr 243, som nu föredrogs, remitterades till behandling av lagutskott.

§ 5.

Statsutskottets härpå föredragna utlåtanden nr 30 och 32—34 bordlades åter.

§ 6.

Ordet lämnades härafter till

Herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Under åberopande av stadgandet i 55 § riksdagsordningen tillåter jag mig hemställa, att kammaren måtte besluta medgiva, att motionstiden i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 144, 145 och 146 må utsträckas till det sammanträde, som infaller närmast efter 20 dagar från propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Till avgörande förelåg statsutskottets utlåtande, nr 8, angående regleringen för budgetåret 1923—1924 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Anderson** i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att förevarande utskottsutlåtande måtte föredragas punktvis med uppläsande allenast av kantrubrikerna.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 22.

Lades till handlingarna.

Punkterna 23—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 28 och 29.

Lades till handlingarna.

Punkterna 30—41.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 42.

Lades till handlingarna.

Punkterna 43—52.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 53.

Lades till handlingarna.

Punkterna 54—68.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 69, angående ny stat för Uppsala universitet.

*Ang. ny stat
för Uppsala
universitet.*

I anledning av Kungl. Maj:ts uti innevarande års statsverksproposition under punkten 68 av åttonde huvudtiteln framlagda förslag angående ny stat för Uppsala universitet hemställde utskottet, att riksdagen måtte

a) medgiva, att vid Uppsala universitets skogsförvaltning finge anställas ytterligare två skogvaktare med den avlöning och de övriga förmåner samt med de skyldigheter, som nu tillkomme skogvaktare vid universitetet;

b) ur den i utgiftsstaten uppförda avdelningen A) Avlöningar m. m. utsluta vad, på sätt i statsrådsprotokollet över ecklesiastik-ärenden den 8 januari 1923 angivits, där förekommer om ersättningar av allmänna medel åt personal vid universitetets egendoms- och skogsförvaltning samt under samma avdelning uppföra till rektors honorarium ett belopp av 2,000 kronor;

c) fastställa, på sätt i samma statsrådsprotokoll angivits, de under avdelningen B) Till materiell m. m. uppförda beloppen till materiell m. m. för universitetets institutioner och inrättningar, i vad sagda belopp utginge av allmänna medel;

d) i riksstaten för budgetåret 1923—1924 öka det ordinarie bestämda anslaget till Uppsala universitet, nu för år 1,062,347 kronor, med 33,475 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *C. Petrus V. Nilsson, Pålsson, Bengtsson* i Norup och *Johanson* i Hallagården, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) — — — —;

b) — — — —;

c) — — — —;

d) i riksstaten för budgetåret 1923—1924 minska det ordinarie bestämda anslaget till Uppsala universitet, nu för år 1,062,347 kronor, med 6,525 kronor.

Ang. ny stat
för Uppsala
universitet.
(Forts.)

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Detta ärende är inte nytt för kammaren, då det här varit uppe under flera år. Det är ju så, att på grund av gåvor och donationer har Uppsala universitet kommit att erhålla en stor areal av jord, som nu efter senare årtiondens ytterligare inköp uppgår till icke mindre än 22,000 tunnland åker och över 50,000 tunnland skog. Nu har jag ingenting emot att universitetet har denna egendom, men jag är däremot i det nuvarande tidsläget motståndare till att några flera inköp göras för universitetets räkning — detta så mycket mera, som man ser, att då skogarnas avkastning i runt tal uppgått till 380,000 kronor, hava omkostnaderna för deras skötsel rört sig över halva beloppet eller omkring 200,000 kronor. Vi förstå då, att med en så dyr administration det är olämpligt, att universitetet ökar sitt stora skogsområde. Nu är att märka, att dessa skogar äro så belägna, att de finnas i tre olika län, och de priser, som bruka betalas, uppgå till ungefär 150 à 200 kronor per hektar. Under en följd av år hava avsatts 40,000 kronor årligen till en fond för inköp av nya områden för att få ungskog. För närvarande uppgår denna fond till 34,000 kronor.

Nu hava jag och mina medreservanter ansett, att i tider, då på åttonde huvudtiteln man finner sida efter sida, huru ecklesiastikministern motiverar indragningen av anslag till kulturella ändamål med den förklaringen, att det ekonomiska tidsläget icke tillåter, att staten lämnar större bidrag, är det mycket olämpligt att samtidigt begära 40,000 kronor för att inköpa nya skogsområden. Det finns ingen, som kommer att lida av om detta anslag upphör några år, till dess sådan tid kommer, då statsinkomsterna tillåta att köpa jord. Det vore bättre att anslå dessa 40,000 kronor till kulturella ändamål t. ex. de många resestipendier, som äro helt indragna. För att nu ej tala om huru det prutats på anslagen till snart sagt alla våra undervisningsanstalter på folkbildningsområdet.

Nu är det sagt, och jag förstår av de kartor, som äro uppsatta, att den, som får ordet efter mig, kommer att peka ut en del mindre områden, som ligga mellan universitetets nuvarande skogar och dem, man har ansett sig böra köpa. Därom är ingenting att säga; men jag förmodar i alla fall, att det icke är mera brådskande än att man kan invänta sådana tider, som tillåta, att man offerar pengar till dessa inköp.

Jag skall för tillfället stanna vid detta, herr talman! Jag torde kanske behöva återkomma. Jag anser icke, att riksdagen bör offera pengar på sådana inköp, ty man binder sig för lång tid framåt. Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr **Rydén**: Herr talman! Denna fråga om Uppsala universitets nya stat är en segsliten fråga, som emellertid ser ut att i år få sin lösning. Den har varit föremål för en synnerligen ingående

prövning på statsutskottets andra avdelning, därvid universitetets förvaltningstjänstemän av olika grader varit inkallade för att lämna upplysningar. Även om man kan hysa en misstanke om att inkomsterna från universitetens jordar kunna komma att överstiga de i staten kalkylerade, tror jag dock i stort sett, att man kan känna sig lugn för att här kunna tillstyrka den nya statens antagande.

Twisten står mellan några reservanter i utskottet och utskottsmajoriteten beträffande skogarna. Uppsala universitet har sina skogar spridda i tre län. Ägorna äro mångenstädes ytterst söndersplittade, såsom visas av de här uppsatta kartorna. Dessa giva också en ledning för bedömandet av vad som egentligen skiljer herr Bengtsson och hans meningsfränder från utskottsmajoriteten. Jag har — det måste jag bekänna — mycket svårt att förstå den jordpolitiksynpunkt, som herr Bengtsson i detta fall lägger i dagen. Jag skulle förstätt, om herr Bengtsson resonerat på det sättet, att universitetet bör sälja sin åkerjord, som kan ge möjligheter till jordbruk åt en del folk i de tre län, där universitetets jord ligger, och i stället köpa skog. Det skulle jag kunna förstå; ty det förefaller vara en tanke, som har åtskilligt för sig. Men däremot är det absolut omöjligt för mig att förstå herr Bengtssons resonemang, när han så där sätter sig emot att universitetet skall kunna ha ett litet belopp om året för att runda av sina skogskomplex. Jag tillåter mig att visa exempelvis på denna karta. De skogskomplex, som här återfinnas såsom röda fläckar på kartan, beteckna vad som universitetet nu äger. Såsom herrarna se, äro de smala remsorna, som ligga mellan, i enskild ägo befintlig skogsmark. Det är klart, att det är en i högsta grad oekonomisk anordning för universitetet att hålla stängsel, där så erfordras, omkring dessa smala remsor, att hålla bevakning och att t. ex. forsla fram skogsprodukter och sådant, när skogsområdena äro på detta sätt söndersmulade i smala och icke med varandra sammanhängande skogsplotter. Nu begär universitetet att få disponera 40,000 kronor om året för att få pengar till att köpa in dessa smala remsor och få sammanhängande skogskomplex. Jag är ju icke sakkunnig på detta område, men jag tycker, att den allra enklaste eftertanke skulle säga, att det måste vara praktiskt att bereda universitetet möjlighet att på det sättet skapa sig avrundade gränser för sina skogar och därmed också nedbringa sina kostnader. Det kostar nämligen givetvis mindre att både bevaka och eventuellt hägna ett område, när det blir ett sammanhängande komplex, än då det är på det här viset söndersprängt i flera småbitar.

Jag vill också med anledning av herr Bengtssons yttrande, när han syntes vilja inge den föreställningen, att universitetets skogar skulle vara särdeles oekonomiskt skötta, meddela, att jag försökt tränga in även i detta problem. Tack vare reminiscenser från de år, jag höll på med skogsfrågor i statsrevisionen, har jag kunnat med ledning av ingående uppgifter i fråga om universitetets olika skogsbestånd, markbonitet, åldersklasser, avkastnings- och avverkningsplaner o. s. v. kunnat bilda mig någon föreställning även om skogarnas tillstånd och förvaltning. Jag har därvid trots mig finna, att

*Ang. ny stat
för Uppsala
universitet.
(Forts.)*

Ang. ny stat
för Uppsala
universitet.
(Forts.)

det icke är rättvist att påstå, att universitetets skogar skulle vara oekonomiskt skötta — åtminstone om man jämför med statens skogar. Ser jag på universitetets skogars avkastning sådan den kalkyleras i den stat, som är uppgjord — och efter min övertygelse uppgjord med stor försiktighet — så är nettotinkomsten kalkylerad till 4,2 % av skogens värde enligt senaste taxering, och skogens nettoavkastning har under högkonjunkturen gått upp ända till 12 % av det nuvarande taxeringsvärdet. Visserligen var det sistnämnda en inkomst under högkonjunktur, men även lågkonjunkturs siffror understiga icke de belopp, som en sådan institution som universitetet får beräkna såsom antaglig ränteinkomst. Ifall det skulle binda sitt kapital och placera det säkert i t. ex. första klassens inteckningar, bleve det vanligen mindre. Universitetets skogar ge enligt min uppfattning i netto en ränteavkastning, som kan anses tillfredsställande, och det är i varje fall mera än vad statens skogar ge. Jag talar nu icke om statens skogar i deras helhet utan om statens skogar inom de tre län, i vilka universitetets skogar ligga.

Med avseende å administrationskostnaderna har jag kommit till den uppfattningen, att det icke är befogat, då man säger, att det är en särskilt dyr administration. Universitetet har såsom chef för skogarna en jägmästare och denne har egentligen, kan man säga, en ansvarsfullare ställning än den, som förestår ett revir, därför att universitetets skogar äro 54 % större än vad ett område motsvarande en statens jägmästares revir är. Även i övrigt synes bevakningen vara procentuellt billigare och administrationskostnaderna billigare än vad de äro ifråga om statens skogar inom närliggande områden. Granskningen av uppgifterna angående skogsbestånd, markbonitet, åldersklasser o. s. v. beträffande universitetets skogar har icke fört mig till den uppfattningen, att universitetets skogar skulle stå statsskogarna efter; inköpen av ungskog synes verkställd med omtänksamhet och ekonomisk omsikt. Under sådana förhållanden tror jag det icke vara berättigat att hysa särskild misstro mot universitetets sätt att handhava sina skogar och sin inköpspolitik. Inköp av skog i arronderingssyfte synes åtminstone mig som en klok anordning. I varje fall måste jag säga, herr Bengtsson, att vill han av några slags jordpolitiska synpunkter motsätta sig att universitetet köper skogar i den begränsade omfattning, som här åsyftas, tror jag, att han är inne på fel väg.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Den senaste ärade talaren, som låg så hårt i selen för universitetets skogar, var ett par gånger inne på jordpolitiska spörsmål, och han sade, att de, som icke ville vara med på majoritetens förslag, i jordpolitiskt hänseende intogo en oriktig ståndpunkt. Jag försäkrar, att då jag hörde hans anförande, fick jag det intrycket, att det var alldeles samma toner jag har hört, då det varit fråga om att utvidga ett stort bolagsväldes skogar. Då har man också talat om smala skogsremсор och att man

behövt samla tillsammans områdena till ett helt och att man därför måste ha rättighet att köpa till jord. Vi behöva bara ändra ordet »universitet» till »bolag» för att det tal, som den siste ärade talaren höll, skulle duga alldeles utmärkt, som försvar för bolagens skogsförvärv.

*Ang. ny stat
för Uppsala
universitet.
(Forts.)*

Han sade även, att han skulle ha förstått, om reservanterna påyrkat, att universitetet skulle sälja en del av sin åkerjord för att i stället köpa skog. Ja, herr Rydén, men när har man någonsin på detta område hört talas om att det funnits någon möjlighet, att den minsta jordbit fått säljas till en jordbrukare? Jag har själv väckt en motion om att några små insprängda bitar av kyrkojord skulle få köpas, men vilken indignation mötte jag icke! På ett sådant helgerån, som jag gjorde, var det icke ens lönt att svara mig. Jag skulle verkligen velat gratulera herr Bengtsson i Norup, om han hade kommit med ett förslag om att så pass stora stycken åkerjord, som det här gäller, skulle avsöndras och säljas. Ånej, denna herr Rydéns anmärkning emot reservanterna var nog mest retoriskt sagd. Vi veta nog, vilket flinthårt motstånd, som från den sidan blivit rest, och jag får säga, ett motstånd, som varit hårdare än från något annat håll, då det gällt att få litet rättning på åtskilliga jordförhållanden. Då det har varit fråga om jord, tillhörande kyrkan eller lärda samfund, har man stått inför en mur, som man icke kunnat genomtränga. När man nu slår på de strängarna, att universitetet borde sälja åkerjorden och behålla skogen, tror jag, att det är av vikt för de bondehemman, som man ifrågasätter skulle säljas, att även få behålla den skog, som egentligen hör till dem. Det är säkert samma förhållande här som på andra ställen.

Jag skulle dock verkligen kunna låta tala vid mig, om det gällde, att staten själv skulle samla hop spridda skogsområden till sammanhängande skogskomplex, men därför att vi gått in för att staten skall ha rätt att köpa in skog, behöva vi ändå icke tillåta universitetet att såsom en slags parallellinstitution till staten göra på samma sätt. Då herrarna vilja gå in för den linjen, att vi skola arrondera dessa skogsmarker på det sättet, att vi sälja bort de delar, som ligga utströdda runt omkring, så att man får ett hyggligt område, då skall jag icke med min röst gå emot ett sådant förslag, ty det förstår jag är både nyttigt och klokt. Mena herrarna däremot med arrondering, att man skall sätta en passare till den yttersta punkten och sedan slå en storcirkel runt alltsammans, kan jag icke följa er.

Just för att markera, att man beträffande ecklesiastika och akademijordar bör slå in på en annan politik, ger jag utan tvekan min röst för reservationen, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr **Osberg**: Herr talman, mina damer och herrar! Jag är icke någon utpräglat motståndare till att universitetet får företaga vissa avrundningar av sina skogskomplex, men vad jag däremot är motståndare till är, att man fullkomligt systematiskt varje år skall begära det ifrågasvarande beloppet för att man sedan efter eget gott-

Ang. ny stat
för Uppsala
universitet.

(Forts.)

finnande skall kunna utöka sina skogsområden. Herr Rydén har påpekat, att det skulle vara mycket lämpligt, om universitetet kunde få ett sammanhängande fält av alla de spridda skogsbitar, som synas på kartan; men var och en, som är hemma på området, förstår, att detta är hart när omöjligt. Jag skulle för min del vilja ha saken lagd på ett annat sätt. När man finner, att ett skogskomplex icke har lämpliga gränser, kan man sluta avtal med enskild jordägare om inköp av ett lämpligt skogsområde, och sedan bör man i varje särskilt fall gå in och begära riksdagens tillstånd till att företaga denna utökning av området.

Ser man saken rent affärsmässigt, är det väl ändå ett konstigt sätt att gå tillväga, att universitetet varje år först gör upp sin stat, och att sedan man därifrån verkställt vissa avräkningar, skall staten lägga till vad som fattas. Nu äro de flesta av ifrågavarande hemman donationshemman, och jag medger, att det kanske är rätt så svårt att sälja på ett ställe och att köpa till på ett annat, men det torde låta sig göra. Tänker man sig emellertid, att en enskild person skulle göra upp sin stat på det sättet, skulle det verkligen vara mycket behändigt för honom att sedan bara behöva gå till staten för att få vad som fattas. Jag vill även säga herrarna, att det icke har varit så helt med universitetets beräkningar, utan man har därvid fått taga i riktigt med hårdhandskarna, och jag får ge herr Rydén det erkännandet, att han egentligen varit den, som mest varit i stånd att blicka in i universitetets affärsförhållanden och som ställt till rätta ganska betydligt. Jag kan dock icke följa honom, då han vill, att man absolut varje år skall gå fram på detta sätt.

Om universitetet får ett kapital på 40,000 kronor varje år för att köpa in nya skogsområden till de spridda fläckar, som nu finnas på kartan, är jag säker på att universitetet får betala överpris. Men om det i varje fall måste gå in till riksdagen och säga, att här ha vi ett acceptabelt anbud, och det är lämpligt att antaga det för att utöka universitetets jord, är jag säker om att riksdagen efter prövning också kommer att gå med härfpå.

Några personer ha framhållit, och det kom även fram i utskottet, att vi skola tänka på att säkerställa universitetet, och att det blir säkrare för detta att ha dessa jordområden, och att vi därför borde gå med på det föreliggande förslaget. Ja, detta kan ju i viss utsträckning vara lämpligt. Men universitetet äger dock, såsom herr Bengtsson i Norup påpekade, redan 50,000 tunnland skog och 22,000 tunnland åker, och man kan ju fråga sig, om icke detta så länge kan vara nog. Ser man på avkastningen, visar det sig, att man haft en inkomst av fem kronor per tunnland av åkerjorden och, som herr Bengtsson i Norup påpekade, är det alldeles bedrövligt, vilka kostnader det medför att sköta skogarna och vilken liten inkomst man har av dem.

Jag tror verkligen, mina herrar, att man gör klokt uti att i detta fall gå på reservanternas linje och, som sagt, låta universitetet i varje särskilt fall begära anslag, när det kan visa, att det fått löfte om ett visst lämpligt område, som kostar så och så mycket.

Då blir riksdagen i tillfälle att pröva varje särskilt fall, men om vi endast anslå medel, som här är föreslaget, står det universitetet fritt att handla efter eget gottfinnande, och jag är säker på att det då blir dyrköpta jordbitar, som stå att få. För att avrunda alla dessa spridda områden, får man lov att erövra hela Uppsala län, och det tror jag ingen vill vara med om.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

*Ang. ny stat
för Uppsala
universitet.*

(Forts.)

Herr andre vice talmannen **Nilsson**: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som här föreligger till avgörande, är i och för sig av obetydlig räckvidd från budgetär synpunkt. Det gäller ett anslag på 40,000 kronor för inköp av markområden med växtlig ungskog för Uppsala universitets räkning. Om detta ifrågasatta jordförvärv skötes förnuftigt, som man får hoppas och tro, att det skall skötas, kan det i själva verket icke bli någon uppoffring för statsverket utan snarare, att det blir till en fördel såväl för universitetet som för statsverket. Det förhåller sig nämligen på det sättet, att om man nedlägger ett kapital i markförvärv av den beskaffenhet, varom det här är fråga, nämligen i skogar, får man kapitalet åter med ränta den gång skogen avverkas.

Ser jag frågan ur nationalekonomisk synpunkt, kan jag för min del icke finna, att kammaren behöver ställa sig betänksam i avseende på vad som här ifrågasättes. Om kammarens ärade ledamöter kasta en blick på den karta, som är uppsatt på väggen, skola ni finna, att universitetets egendomar äro söndersplitttrade och vitt skilda från varandra. Den omständigheten är icke beroende därpå, att universitetet har verkställt olämpliga markförvärv, utan den beror på historiska förhållanden. Det kommer sig nämligen därav, att dessa egendomar äro skänkta till universitetet av Gustav Adolf. Det säger sig emellertid självt, att om man kan verkställa lämpliga markförvärv för att göra dessa ägofigurer lämpligare och mera sammanhängande med varandra, skola förvaltningskostnaderna därigenom kunna nedbringas, ett förhållande, som avdelningens ärade vice ordförande ju också har påpekat. Jag tror, att om kammarens ledamöter ha uppmärksammat, vad herr Rydén här anfört, bör detta vara avgörande för utgången av frågan.

Jag får till sist, instämmande med honom säga, att jag skulle ha förstått en linje, som ginge ut på att universitetet skulle avhända sig åkerjorden och istället förvärva skogsmark. Det skulle jag ha förstått, men det är mig mycket svårt att tillägna den uppfattning, som här företrädes av herr Sven Bengtsson i Norup.

Herr Olsson i Kullenbergstorp talade om, att ifall det varit ett bolag, som velat förvärva skogsmark, så hade man reagerat emot det. Ja, men det är dock en rätt stor skillnad. Här är ju fråga om att tillgodose en institution, som representerar ett allmänt samhällsvärde. Får den en sunt ekonomiskt fotad basis har den något att falla tillbaka på, för den händelse sådana omständigheter skulle inträffa i detta land att nödiga statsanslag vid någon tidpunkt icke stå att

Ang. ny stat
för Uppsala
universitet.

(Forts.)

vinna. Jag tror därför, mina damer och herrar, att vi handla mycket korttänkt, om vi vägra att giva det anspråkslösa belopp, som nu äskas, och därigenom hindra inköp av mark till åstadkommande av arronderingar av skogskomplexen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Den siste ärade talar-
ren säger, att denna fråga icke är någon stor fråga. Men den har dock en stor räckvidd, ty om riksdagen idag fastställer den stat, som är uppgjord, och om denna skall gälla lika länge som den förra staten, d. v. s. i 15 år, så innebär detta beslut, att man binder sig för 600,000 kronor. Och jag undrar, om detta är så lämpligt i de tider, vari vi nu leva.

Det starkaste skäl herr Rydén hade gent emot mig var, att om jag föreslagit att sälja åker och köpa skog, så skulle han hava förstått det, men nu kunde han icke förstå min ståndpunkt. Men jag tror, att om jag vädjar till dem av kammarens ledamöter, som hava litet erfarenhet om jordbruk, så veta de, att småbrukare, som bygga och bo i skogstrakter, som det här är fråga om, behöva både åker och skog. Och jag vågar bestämt påstå, att den småbrukare, som bor i en skogstrakt och endast har åker men icke har skog till husbehov, till ved och reparationer och litet att syssla med under vintertiden för att göra sig en inkomst genom försäljning därav, är dömd till undergång. Bor han på slättlandet, så kan han genom att förädla produkterna och driva intensivt jordbruk reda sig. Men en småbrukare i en skogstrakt är hänvisad både till åkerbruk och skogsbruk. Och det är därför jag anser det rent av orätt, om man försöker för universitetets räkning inköpa dessa små remsor, som ligga mellan universitetets egendommar.

Nu vill jag hänvisa herrarna till vad vi observerade på våra bord i går, då av jordbruksministern frambars en proposition om att få använda ytterligare 3 miljoner kronor i år och 19 miljoner kronor under år 1924 till inköp av egnahem. Samtidigt som staten gör detta och bjuder ut jord till försäljning från kronoparker, vill man nu medge, att universitetet skall få hålla på att samla mer och mer för att därmed stärka det stora egendomskomplex, man redan har.

Dessutom vill jag rätta herr Rydéns yttrande, då han sade, att jag skulle påstått, att skogen vore illa skött. Det sade jag icke, men jag sade oekonomiskt skött, och det vidhåller jag, då administrationskostnaderna gå till över hälften av vad inkomsterna gå till. Och det är att märka, att då är icke ett öres ränta beräknad på det kapital, som nedlagts för inköp av skog. Räknar jag fem procents ränta på det nedlagda kapitalet, blir det ingenting i behållning. Jag tror i alla fall, att då det gäller sådana saker, bör man se till att man icke berövar den jordbruksbedrivande befolkningen möjligheten för sin utkomst. Men det gör man i någon mån på detta sätt.

Jag förstår, herr talman, att det icke är mycket lönande att kämpa för detta, men jag kommer i alla fall att begära votering för

att se, huruvida man skall fortsätta denna kamp eller uppgiva den och icke komma med detta mera.

Jag yrkar bifall till utskottsreservationen.

Herr *Olsson* i Ramsta instämde häruti.

*Ang. ny stat
för Uppsala
universitet.*

(Forts.)

Herr *Olofsson* i Digernäs: Herr talman! Jag skall börja med att citera, vad en kammarledamot nyss viskade i mitt öra. Han sade: »De sätta vårt lilla förstånd på ett ganska hårt prov.» Det instämmer jag fullständigt uti. Herr Rydén satte mitt lilla förstånd på ett ganska hårt prov, då hans starkaste skäl var, att i detta fall universitetets skogar sköttes ekonomiskt bättre än statens skogar. Det var hans starka argument. Men det argumentet är för mig av noll och intet värde, ty jag säger, att om staten skulle beräkna skälig ränta på det kapital, som ligger i skogarna, så skulle det visst icke bli någon behållning utan snarare ren förlust. Och jag tror, att det skulle gå på samma sätt med skötseln här. Jag tror icke, att det blir någon ekonomisk behållning på de pengar, som man här lägger ned, därest man skall beräkna någon ränta på dem.

Nu kan jag också undra, varför man icke skall gå till väga på samma sätt som staten gör. Man säljer en bit här och köper en annan passande bit där för att på så sätt kunna få bättre fason på skogarna. Men här vill man nödvändigt, att riksdagen skall bevilja 40,000 kronor om året flera år framåt för att köpa in en remsa här och en remsa där. När man som jag har den övertygelsen, att de pengarna icke alls avkasta någon som helst ränta, då tycker jag det är bra litet mening i att lägga pengar i ett sådant företag.

Jag ber för min del att få erkänna, att jag står helt och fullt på reservationens sida, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr *Jönsson* i Revinge: Herr talman, mina damer och herrar! En titt på utgifts- och inkomststaterna för Uppsala universitet ger vid handen, att nettoinkomsten per tunnland räknat för de egendommar, som universitetet äger, är ungefär lika per tunnland åker och tunnland skog. Detta tyder nästan på att den av herr Olofsson anvisade utvägen, att avyttra en del av dessa jordar och i stället köpa skog för arrondering av den förut ägda skogsmarken, skulle vara den riktiga vägen. Jag för min del skulle närmast vara böjd för att förorda, att man sloge in på densamma, såvida det icke vore på det sättet, att alla dessa hemman äro donerade en gång i tiden av Gustav II Adolf. Det är en gammal vishetsregel, att given häst bör man aldrig skåda i munnen, och vem som helst bör kunna medgiva, att Uppsala universitet icke gärna kan avyttra egendommar, som det en gång fått till skänks av en frikostig donator. Den utvägen är sådan, att det enligt min mening bör vara fullständigt utslutet, att universitetet skulle kunna avhända sig dessa gåvomedel.

Nu är ju förhållandet det, att dessa skogar, som universitetet i Uppsala fick vid samma tillfälle och vilka, som herr Bengtsson i Norup framhöll, äro belägna i icke mindre än tre län, äro svåra

Ang. ny stat
för Uppsala
universitet.
(Forts.)

att sköta, på den grund att skogsområdena ligga splittrade ifrån varandra. Det är nu närmast fråga om att få till stånd en arrondering, och icke en sådan arrondering, som herr Olsson i Kullenbergs-torp pekade på, då han tycktes utgå ifrån, att universitetet för dessa 40,000 kronor nära nog skulle kunna köpa hela län. Det går naturligtvis icke. Det är klart, att skötseln blir billigare, därest man kan avrunda de olika områdena. Och när man tittar på utgiftsstaten, finner man, att det för närvarande måste beviljas rätt så rikliga reseersättningar till skogvaktare på grund av de långa avstånden mellan skogslotterna.

För min del finner jag ett ytterligare skäl för att dessa 40,000 kronor trots den svåra statsfinansiella situationen och trots depressionen böra beviljas däruti, att man har all anledning utgå ifrån, att en placering i växtlig ungskog alltid skall vara en god penningplacering. Jag läste för någon tid sedan i en tidskrift en redogörelse för skogskapitalet i världen. I denna artikel kom författaren till det resultatet, att på grund av ökad förbrukning vore detta skogskapital egentligen i avtagande. Och han styrkte ytterligare detta sitt påstående med att anföra, att i England hade nyss bildats ett skogs-sällskap under ordförandeskap av själva det engelska rikets tronföljare, prinsen av Wales, och med uppgift att intressera engelsmännen för skogsskötsel. En expert höll ett föredrag vid denna förenings möte, och han gjorde gällande precis detsamma som den svenska artikelförfattaren, nämligen att skogskapitalet på grund av den ökade förbrukningen egentligen var i avtagande, varför det vore av allra största vikt att sörja för skogsplantering. På dessa grunder anser jag för min del lämpligt att köpa ungskog även under en depressionstid, när man kan köpa till billigt pris, som fallet är här. Och därtill kommer, att all erfarenhet visat, att staten, enskilda korporationer och större egendomar sköta sina skogar bättre än de mindre egendomarna. Universitetet kan dessutom köpa billigare än de flesta därför att det är en god betalare.

På dessa grunder, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herr *Anderson* i Råstock.

Herr *Åkerlund*: Herr talman! Då jag känner till dessa universitetsskogar ganska väl, så kan jag vitsorda, att de skötas minst lika väl som statens skogar i allmänhet, och jag håller före, att det förvärv, som här är i fråga, är synnerligen välbetänt.

Man säger, att universitetet icke skall förvärva flera fastigheter än det har. Varför icke det? Man bör nog icke lägga sig till med mera åker, det är nog icke skäl uti. Men vad skog beträffar, är det allt skäl i att fortsätta, som man här önskar, allra helst som det är fråga om att endast lägga till några småbitar av de marker, som tack vare bristen på skogslag blivit renflådda på skog, för att universitetet skall få dessa skogar till sina förutvarande småbitar. Det är också välbetänt, ty de bli då produktiva.

Och därtill kommer ännu en sak, och det är, att dessa småbitar, som man på många håll kan önska, att universitetet avhänder sig, äro icke bara till gagn för universitetet. De äro därjämte till mycket stort gagn för den stora allmänheten i bygderna. Och nu anser jag, att det är alldeles särskilt viktigt, att universitetet bibehåller sin möjlighet att förvärva skogsmarker efter den förödelse, som gått över de privata skogsmarkerna under denna kristid.

Jag skall endast, herr talman, då jag har ganska bra reda på förhållandena, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang. ny stat
för Uppsala
universitet.*

(Forts.)

Herr Osberg: Herr talman, mina damer och herrar! Jag vill bara säga, att det tal, som här föres, håller icke streck. Det var någon, som här också talade om egnahemsrörelsens utveckling. Men jag undrar, hur man skall ordna den saken, när man nu försöker förvärva det ena området efter det andra av dessa skogsarealer. Herr Bengtsson i Norup anförde också ett skäl, som var fullständigt bärande, när han sade, att om man köper det ena skogsområdet efter det andra, kommer det att bli skoglösa egendomar, och det kan icke i längden vara lyckligt.

Herr Jönsson i Revinge sade någonting om att universitetet icke kunde avyttra viss del av denna jord därför att den är donationsjord. Jo, herr Jönsson i Revinge, om universitetet går in till Kungl. Maj:t och begär att få sälja vissa delar av sitt område för att köpa andra mera lämpliga, så tror jag icke, att Kungl. Maj:t sätter sig emot den saken.

Jag får säga, att det får lov att vara en viss gräns för utvidgningen. Skola vi hålla på med att staten köper in undan för undan, universitetet köpa in skogsområden undan för undan och bolagen förvärva skogar undan för undan, var skall då den självägande befolkningen få plats? Det blir då för dessa att emigrera till andra länder, där man kan leva under friare former. Nej, mina herrar, först och främst den fria näringen, och sedan kan det möjligen vara lämpligt att i vissa fall gå med på sådant förvärv som här ifrågasättes. Men icke generella bestämmelser.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels ock avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 69 av utskottets förevarande utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. ny stat
för Uppsala
universitet.

(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 134 ja mot 57 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 70—73.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 74.

Lades till handlingarna.

Punkterna 75—81.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 82.

Lades till handlingarna.

Punkterna 83—98.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 99.

Lades till handlingarna.

Punkterna 100—109.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
farmaceutiska
institutet.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 110*, angående anslag till farmaceutiska institutet, begärdes ordet av

Herr **Lovén**, som yttrade: Herr talman, mina damer och herrar! I denna punkt begäres under moment b) ett anslag på 60,000 kronor såsom extra reservationsanslag, vilket utgör återstoden av begärda anslag beträffande omändringen av gamla tekniska högskolan till farmaceutiskt institut. Det föreligger dock delade meningar särskilt hos en del av apotekarkåren, som närmast beröres av detta, nämligen redan utexaminerade farmaceuter. Den studieutbildning, som användes för farmaceuter och blivande apotekare, är gällande enligt bestämmelser sedan år 1891, och denna läroplan har många betänkliga brister. En av dessa brister är den, att inträde vid farmaceutiska institutet kan vinnas blott vartannat år för dem som skola genomgå apotekarexamen. Därigenom blir brist på platser rådande under tiden mellan de båda examina, nämligen farmacie kandidatexamen och apotekarexamen. Genom denna ojämnhet och på grund av detta faktum att inträde endast kan vinnas vartannat år blir det ojämn tillgång på utbildad personal, och det blir svårt att överblicka detta yrkes rekryteringsbehov. Det hade ur många synpunkter varit fördelaktigare, om det hade kunnat ordnas en tre-

Ang.
farmaceutiska
institutet.
(Forts.)

årig sammanhängande studietid. Det råder emellertid för närvarande sedan någon tid tillbaka ganska stor arbetslöshet bland dessa farmaceuter. Redan nu hava vi en arbetslöshetssiffra av 110 farmaceuter på 1,000 medlemmar av kåren i vårt land, och då nu enligt denna läroplan i år skall utsändas 79 nyexaminerade farmaceuter, kommer denna arbetslöshet att ökas med dessa 79 på ett antal av 1,000. Det är ganska stor arbetslöshet inom en så högt kvalificerad utbildad personal, som dessa apotekare äro, och vad som ytterligare försvårar deras ställning är, att de arbetande farmaceuterna få själva lov att underhålla dessa sina arbetslösa kamrater, och man kan då förstå deras bekymmer för denna anordning, som enligt deras mening icke är riktigt väl avpassad. Det borde, synes det mig, vara så ordnat, att en fullt kvalificerad utbildning bör finnas hos dem, som skola förestå eller leda ett apotek, men det förekommer, tror jag, i mycket stor utsträckning överkvalificerad personal i så måtto att man för rent expeditjonsarbete, där man kan använda tekniska biträden eller andra biträden, använder sådan överkvalificerad personal. Nu är det emellertid så, att på vissa apotek förekommer i stor utsträckning överkvalificerad apotekarpersonal, medan det på andra apotek åter är brist på sådan verkligt kvalificerad personal. Det kan påvisas apotek, som i så stor utsträckning använda sig av teknisk personal, att man kan ifrågasätta om allmänhetens krav verkligen blir tillgodosett i den utsträckning man kan begära, att verkligt kvalificerad personal skall vara till hands på ett apotek. Å andra sidan finnes det överkvalificerad personal, som sysselsättes med rent expeditjonsarbete på andra apotek, och fördelningen av denna personal inom apoteken själva är på grund av rådande förhållanden mycket bristfällig.

Det kan sättas i fråga, om icke kommittéutlåtandet angående denna sak, som avlämnades i augusti 1918, om tekniska högskolans omändring borde återremitteras till kommittén. Därom kan väl nu ingenting åtgöras, så långt som saken har framskridit, men jag skall, herr talman, be att få säga, att skall denna omändring av tekniska högskolan betyda ett fastläsande av nu gällande studieordning och läroplan för farmaceuterna, då kan det komma att medföra framtida rätt så betydande utgifter. Beaktade man emellertid vid denna ombyggnad och omändring de anmärkningar, som framställtts däremot, skulle man kunna vid en eventuell omläggning av läroplanen ställa det så, att man icke behöfde åsamka statsverket ökade omkostnader.

I februari detta år avlämnades till Kungl. Maj:t en inläga från farmaceuternas förbunds centralstyrelse med en underdånig hemställan om att dessa synpunkter skulle bliva beaktade. Såvitt man kan finna har denna centralstyrelsens framställning remitterats till lärarekollegiet, och där lär den hava med stor säkerhet hamnat i en skrivbordslåda, vilket kan vara anmärkningsvärt i så måtto, som jag tror att det kunde varit till gagn för saken, om den fortsatt eller kommit tillbaka och statsutskottet hade fått lov att taga del av denna. Statsutskottet hade då i sin motivering även kunnat peka på

Ang.
farmaceutiska
institutet.
(Forts.)

de saker, som centralstyrelsen framfört, vilket såvitt jag förstår kunnat bliva till gagn för det hela och närmast för vad jag syftar på, nämligen att icke för höga omkostnader bli rådande på våra apotek och därmed medicinen för sjuka människor fördyras. Ty det kan icke hjälpas, att som det för närvarande är ordnat såväl på detta som på ett annat område, till vilket jag skall be att få återkomma under femte huvudtiteln, medicinen fördyras i ganska stor utsträckning. Det vore därför önskvärt, att detta utlåtande, som hamnade hos lärarekollegiet, komme till omprövning, vilket man också kunde hava rätt att fordra beträffande en sådan framställning, då den gjorts av personer, som mycket noga sitta inne i dessa förhållanden.

Jag har, herr talman, velat göra dessa erinringar vid denna punkt och har för övrigt intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 111—116.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
samlingar och
laborationer
vid tekniska
högskolan.

Härefter föredrogs *punkten 117*, angående anslag till samlingar och laborationer vid tekniska högskolan; och anförde därvid:

Herr **Lübeck**: Herr talman! Härom dagen fick jag, jag tror det var av herr Bengtsson i Norup, en liten admonition för att jag redan hunnit glömma den vördnad, som man är skyldig statsutskottet och dess högt värderade medlemmar. Nu har jag fått en ny liten admonition här i utskottets yttrande i denna punkt, där jag väckt en motion, åsyftande en ökning av anslaget till samlingar och laborationer vid tekniska högskolan. Jag har fått den admonitionen i form av en ganska snäv motivering, där utskottet säger, att det ej »kunnat undgå uppmärksamma de stora krav, som i förevarande avseende resas från högskolans sida. Det rådande tidsläget synes emellertid böra mana tekniska högskolan att i likhet med andra tekniska och vetenskapliga institutioner söka underkasta sig de inskränkningar, som av förhållandena nödvändiggöras.» Denna lilla anvisning gäller ju givetvis även den motionär, som ställt sig på samma sida som denna högskolas lärarekollegium i den förevarande punkten. Förebråelsen gäller sålunda, att man skulle icke hava beaktat, att tiden kräver sparsamhet. Nu ber jag här att få upplysa kammaren om, att jag icke har förbisett detta förhållande, som man ju tämligen titt och tätt blir påmind om. Jag får dock som min oförgräpliga mening uttala, att sparsamhet på denna punkt är mycket illa anbragt. Vad det gäller är att få rikligare medel till de examensarbeten, som utgöra den slutliga utbildningen för ingenjörerna vid tekniska högskolan, och åt vilka hela den sista terminen av den fyraåriga utbildningstiden ägnas. Man har som bekant vid denna högskola numera fått synnerligen modernt utrustade laborationer, och det är just för att möjliggöra ett effektivt utnyttjande av dessa laborationer i ingenjörsutbildningens tjänst, som dessa examensarbeten hava kommit till. Genom dessa examensarbeten föras

Ang.
samlingar och
laborationer
vid tekniska
högskolan.
(Forts.)

de unga ingenjörstudierandena för första gången kan man säga i en direkt kontakt med det praktiska livets krav, och det har i dessa examensarbeten verkligen utförts arbeten under de senaste åren, på vilka man måste sätta ett mycket högt värde även med hänsyn till praktisk användbarhet i fortsättningen. Det är sålunda enligt min mening en stor förlust man gör genom att icke sätta i de skickliga lärarens händer, som man numera lyckligtvis fått vid tekniska högskolan, möjlighet att bibringa eleverna denna bättre utbildning, och jag tror, att det skall vara ganska svårt att vidhålla påståendet, att det vore klokt att på denna viktiga punkt försämlra ingenjörutbildningen, sedan man givit tekniska högskolan så rikliga anslag till nybyggnader och alldeles särskilt till utrustning av dess laborationer.

Jag hade därför hoppats, att Kungl. Maj:t, som ju har visat en stor förståelse för den högre tekniska utbildningen, verkligen skulle gått till botten i denna fråga och anställt en grundlig undersökning, huruvida de krav, som man framställt från tekniska högskolans sida, kunde antagas hava blivit framställda med prutman, vilket Kungl. Maj:t synes hava tagit för alldeles givet, eftersom beskärningen på det högre anslaget har blivit så utomordentligt stor. När Kungl. Maj:t icke följde denna väg att göra denna grundliga undersökning, kom motionen till stånd, och jag ansåg mig verkligen kunna vänta, att statsutskottet skulle förstått, att motionen icke var väckt för ro skull och att man följaktligen icke bort avfärda den med en enkel hänvisning till sparsamhetens krav och med en tämligen lättvindig jämförelse med att andra fått pruta och att då skulle tekniska högskolan också få göra det. Det är icke ett krav av det slag, som man avvisar med sådan motivering, det ber jag med all respekt för statsutskottet att nu få framhålla. Jag hade följaktligen trott mig kunna vänta, att statsutskottet skulle ingått i en verklig sakprövning av frågan, sedan motionen blivit väckt, och till en sådan sakprövning hade enligt min mening hört, att statsutskottet, om det nu icke naturligt nog för resten ansett sig kunna lämna motionären tillfälle att inom utskottet utveckla sin syn på tingen, kunde hava valt den utvägen att låta någon av högskolans vederbörande få inför statsutskottets avdelning klargöra av vilken utomordentlig vikt för ingenjörutbildningen det vore, att detta anslag bleve beviljat. När icke så är förhållandet, skulle jag, herr talman, vilja hemställa till statsutskottets ärade ledamöter och särskilt då till dem inom avdelningen som behandlat frågan, om det icke skulle finnas lämpligt att företaga en återremiss på denna punkt. Jag skall icke framställa något direkt yrkande i denna riktning, men med uttalande av den förmodan att avdelningens ledamöter gärna skulle se en sådan återremiss skall jag be att få avvakta för övrigt de yttranden, som kunna framkomma från utskottets sida.

Herr **Rydén**: Herr talman! Jag ber att få framhålla, att en sådan återremiss, såvitt jag förstår, icke synes kunna tjäna någonting till, och därför ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 118—122.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 123.

Lades till handlingarna.

Punkterna 124—132.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 133.

Lades till handlingarna.

Punkterna 134—174.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
understöd åt
vissa enskilda
småskole-
seminarier.*

Punkten 175, angående understöd åt vissa enskilda småskoleseminarier.

Kungl. Maj:t hade under punkten 174 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att till understöd åt »Nya småskoleseminariet» (Alma Detthows) i Stockholm anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 2,500 kronor, att utgå enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *T. E. Ström m. fl.* väckt motion, nr 96, däruti hemställdes, att riksdagen måtte besluta att till understöd åt L. A. Cederboms småskoleseminarium i Skara anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 2,500 kronor, att utgå enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

- a) till understöd åt »Nya småskoleseminariet» (Alma Detthows) i Stockholm anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 2,500 kronor, att utgå enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva; och
- b) avslå herr Ströms m. fl. ovanberörda motion.

I fråga om denna punkt hade reservation avgivits av herr *Johanson* i Hallagården, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till herr Ströms m. fl. ovanberörda motion till understöd åt »Nya småskoleseminariet» (Alma Detthows) i Stockholm och L. A. Cederboms seminarium i Skara anvisa för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 5,000 kronor, att utgå enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Johanson** i Hallagården: Herr talman! Såsom reservant på denna punkt ber jag få säga ett par ord. Kungl. Maj:t hade i detta sammanhang avstyrkt begärt anslag åt L. A. Cederboms småskoleseminarium i Skara, och med anledning härav har i första kamraren väckts en motion om ett anslag å 2,500 kronor till nämnda seminarium. Utskottet har emellertid under hänvisning till att förberedande åtgärder vidtagits av Skaraborgs läns landsting i syfte att inom länet inrätta ett landstingsseminarium avstyrkt motionen.

Ang.
understöd åt
vissa enskilda
småskole-
seminarier.
(Forts.)

Förhållandet är nu det, att något landstingsseminarium ej kommer att inrättas så snart, att det hinner tagas i bruk under läsåret 1923—1924. Det är vidare att märka, att Kungl. Maj:t genom en resolution av den 22 april 1921 tillerkänt rektor Cederbom rätt att till och med vårterminen 1925 fortsätta sin verksamhet. Under sådana förhållanden anser jag i likhet med skolöverstyrelsen, att samma skäl, som tidigare talat för understöd åt Cederboms seminarium, fortfarande äro för handen.

Skolöverstyrelsen säger i sitt yttrande över denna fråga bl. a. följande, som jag skall be att få läsa upp: »Så vitt överstyrelsen nu kan bedöma, synes det emellertid icke sannolikt att ett blivande landstingsseminarium kommer att träda i verksamhet inom Skaraborgs län redan under läsåret 1923—1924.

Skulle så icke bliva fallet, utan L. A. Cederboms privata småskoleseminarium komma att fortsätta sin verksamhet även under sagda läsår, finner överstyrelsen för sin del, att de skäl, som tidigare talat för att de enskilda småskoleseminarierna borde tillsvidare tillerkännas understöd, fortfarande äro för handen, såväl i fråga om Detthowska seminariet i Stockholm som L. A. Cederboms seminarium i Skara.» Och på anförda grunder föreslår överstyrelsen ett anslag av 4,000 kronor.

En anledning till att frågan ej fortskridit längre i landstinget är den, att man inom närmaste framtiden tänker uppföra ett dubbelseminarium i Skara, varför de nuvarande seminariebyggnaderna med stor fördel kunna användas till ett småskoleseminarium. Förslag till ett sådant dubbelseminarium ligger redan färdigt.

Med stöd av samma skäl, som föranlett beviljande av understöd åt Nya småskoleseminariet i Stockholm, anser jag det vara fullt befogat, att riksdagen nu också beviljar anslag till Cederboms seminarium i Skara, varför jag tillåter mig hemställa om bifall till den vid denna punkt avgivna reservationen.

Häruti instämde herrar *Lundén* och *Magnusson* i Skövde.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! År 1919 gjorde riksdagen ett uttalande av den innebörd, att det understöd åt de enskilda småskoleseminarierna, som riksdagen då beviljade, var av tillfällig natur och endast borde anses såsom en tillfällig hjälp att lindra dyrtidens tryck. Det måste ju också erkännas, att under de svåra tider, som nu ligga bakom oss, behöfdes det en dylik hjälp.

Nu förhåller det sig så, att Skaraborgs läns landsting är det enda, som icke har något småskoleseminarium. Man måste uttrycka

Ang.
understöd åt
vissa enskilda
småskole-
seminarier.
(Forts.)

sin förvåning häröver, helst då man vet, att det länet på sin tid hade en så framstående representant här i riksdagen som hr Carl Persson i Stallerhult, vilken ju i många år tillhörde statsutskottets andra avdelning och således hade med undervisningsfrågorna att göra. Det är verkligen förvånande, säger jag, att det länet ännu icke hunnit få ett småskoleseminarium. — Jag kan tillägga, att när man därtill känner — skall jag kalla det — det intresse, som den ärade representanten från detta län, herr Bengtsson i Kullen, visat för skolfrågor genom bildandet av kommunalförbund, så måste man finna det ännu mera egendomligt att dessa förbund icke ens ansett sig kunna, genom landstingets försorg, upprätta ett småskoleseminarium, så viktig som en dylik läroanstalt dock är för bibringande av den första undervisningen åt folkets barn.

Nu säger den siste ärade talaren, att anledningen till att landstinget ännu icke inrättat något småskoleseminarium är den, att man ämnar bygga ett dubbelseminarium. Ja för all del, det är ju mycket vänligt och bra, men det är att märka, att så länge detta dubbelseminarium icke kommit till stånd, är landstinget befriat från utgifter till detsamma, och då tycker man också, att intresset för ett småskoleseminarium borde vara så pass stort, att landstinget beviljade ett anslag till det privata seminarium, som finnes i länet, så att detta kan upprätthålla sin verksamhet på ett något så när tillfredsställande sätt.

Det är också att märka, att om man nu slår in på den väg, som motionärerna föreslagit och reservanten tillstyrkt, så betyder det också att ju längre det privata småskoleseminariet i Skaraborgs län får anslag av staten, desto längre dröjer det, innan länet anser sig ha intresse av att bygga. Då nu länet hittills sluppit upprätta ett seminarium, tycker jag verkligen, att landstinget kunde bereda detta seminarium det understöd, som kan vara erforderligt.

Det är dessa skäl, som för utskottet varit avgörande. Seminariet fyller väl sitt ändamål, så vitt jag vet, och häråt vill jag ge mitt erkännande. Det är alltså icke mot seminariet, som jag riktar min anmärkning, utan mot landstinget. När länet byggt sitt seminarium, kan ju staten icke undandraga sig, lika litet där som annorstädes, att lämna bidrag till seminarieverksamheten.

Med dessa ord ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag blev direkt uppkallad av herr Bengtsson i Norup, som fann sig föranlåten att blanda in ovidkommande omständigheter i denna debatt. Jag vill säga, att om min granne här, Bengtsson i Kullen, varit inne under debatten, så skulle han nog kunnat svara för sig själv, men jag kan inte underlåta att säga, att det större eller mindre intresse för folkundervisningen, som man kan ha, det är, herr Bengtsson i Norup, en fråga, som icke har det minsta att göra med den sak vi nu debattera.

Det kan icke hjälpas, att det måste förefalla egendomligt, när det nu arbetas för att bygga ett landstingsseminarium i Skara, att för ett år avbryta beviljandet av anslag till det privata seminarium

därstädes, som enligt herr Bengtssons i Norup egna ord väl fyllt sin uppgift, och icke lämna nytt anslag, förrän landstingsseminariet hunnit bli färdigt.

Vad beträffar länets förmenta bristande intresse för småskoleseminariet — jag tyckte det låg under herr Bengtssons anförande, att detta bristande intresse skulle gälla folkbildningen överhuvud — så tror jag herr Bengtsson bör låta bli att spela på den strängen. Jag tycker, att Skaraborgs län skött sina angelägenheter av skilda slag så väl, att det icke finnes skäl till några förebräelser. Jag vill också erinra om, att länets landsting tagit både många och dyrbara uppgifter om hand, och trots att ingen misshushållning förekommit, ha vi likväl kommit upp till den näst största landstingsskatt, som något län har. — Detta i förbigående sagt.

Jag ber ännu en gång att få protestera mot detta sätt att blanda in ovidkommande omständigheter i debatten, och jag upprepar, att det synes mig egendomligt, när man erkänner att seminariet är väl skött, att ändå undandraga seminariet detta anslag, ända tills landstingets eget seminarium blir i ordning. — Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Billqvist: Herr Bengtsson i Norup erkände ju, såsom den föregående ärade talaren sade, att detta seminarium sköttes på ett utmärkt sätt. Seminariet är också av en utomordentligt stor betydelse. Dit samlas elever från hela Skaraborgs län och från vissa delar av Älvsborgs län, och om seminariet skulle inställa sin verksamhet, så skulle därav uppkomma mycket ledsamma och svåra följder.

Nu säger herr Bengtsson i Norup, att det anslag, som hittills anvisats åt seminariet, avsett att utgöra en hjälp under de svåra tider, som nu ligga bakom oss. Jag är icke säker på, att dessa svåra tider verkligen äro bakom oss, utan nog stå vi fortfarande åtminstone med ena foten kvar i de svåra tiderna. Vad särskilt småskoleseminarierna i Skaraborgs län beträffar ha de haft verkligt svåra tider. I fjol eller i förfjol, jag minns icke riktigt när det var, väckte jag motion om ett litet anslag till de enskilda småskoleseminarierna, nämligen Detthowska seminariet i Stockholm, Uléns seminarium i Borås och det nu föreliggande Cederboms seminarium. Motionen avsåg ett anslag till utökande av lärarnas löner, och i ett brev från föreståndaren till mig skrev han, att verksamheten vid seminariet kunnat upprätthållas endast tack vare den oerhörda försakelse, den trohet och det nit i tjänsten, som lärarepersonalen hade ådagalagt. Icke heller hade det på något sätt för innehavaren varit någon lukrativ affär, utan snarare tvärtom.

Detta lilla obetydliga anslag på 2,500 kronor, som nu påyrkas i motionen och som reservanten uttalat sig för, är väl så pass blygsamt, att staten, när det gäller att med dess hjälp uppmuntra en institution sådan som det Cederbomska seminariet i Skara, borde kunna lämna det. Landstinget kommer ju att övertaga seminariet, och anledningen till att uppskov skett härmed, har ju herr Johanson i

*Ang.
understöd åt
vissa enskilda
småskole-
seminarier.
(Forts.)*

Ang.
 understöd åt
 vissa enskilda
 småskole-
 seminarier.
 (Forts.)

Hallagården redan meddelat, nämligen att man hoppas, att då seminariet i Skara blir dubbelseminarium och för dess räkning nya lokaler uppförts, småskoleseminariet skall kunna taga dess lokaler i besittning.

Herr **Rydén**: Herr talman! Jag skall bara be att få säga ett par ord. Jag vill inte reta upp skaraborgarna mot mig mer än vad de redan äro, men då det, så vitt jag vet, är på det sättet, att så gott som alla län i Sverige utom Skaraborgs län kostat på sig att bygga småskoleseminarier, och detta län således länge sluppit de utgifter, som höra samman med dylika ändamål, är det inte för mycket att landstinget beviljar understöd till detta privata seminarium. Det är att begära väl mycket, då man vill, att staten skall utgiva understöd till detta privata seminarium. Eftersom herr Magnusson i Skövde nu begär ordet och förmodligen vill gräla på mig, skulle jag vilja hemställa, om inte exempelvis det kommunala folkskoleförbundet i länet skulle kunna betala kostnaderna för det här ändamålet. Då gjorde det ju en smula nytta för sig.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag skall genast trösta herr Rydén med, att jag inte tänker gräla på honom. Jag tycker emellertid, att jag är i gott sällskap, när själva skolöverstyrelsen har förordat detta anslag, och jag sålunda icke bara kan referera till läns synpunkter utan även till annat uttalande, som väl herr Rydén anser vederhäftigt, att detta anslags beviljande endast är en gärd av rättvisa och billighet.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes av herr Magnusson i Skövde, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 175 av utskottets förevarande utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Voteringen utvisade 123 ja mot 61 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 176—203.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vidare föredrogs *punkten 204*, angående stipendier åt elever vid folkhögskolor. Därvid yttrade:

*Ang.
stipendier åt
elever vid
folkhögskolor.*

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman, mina damer och herrar! I den förevarande punkten har jag och en annan ledamot av denna kammare väckt en motion med yrkande, att riksdagen aningen måtte besluta sådan förändring av ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor och av anslaget till förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor, att anslaget blir förslagsanslag eller alternativt, att riksdagen måtte besluta att höja anslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor från i propositionen begärda 40,000 kronor med 60,000 kronor till 100,000 kronor.

Nu har utskottet i väsentlig mån gått med på det senare alternativet så tillvida att anslagsposten höjts med 40,000 kronor mot begärda 60,000 kronor. Däremot har utskottet icke ansett sig kunna biträda det förra alternativet, nämligen anslagets förändring från fast anslag till förslagsanslag, och det är med anledning härav, som jag skall be att få säga några ord.

Den fråga, som det här gäller, är av utomordentligt stor betydelse för vårt lands arbetare- och bondeungdom. De, som ha en mera burgen ställning, kunna besöka folkhögskolor utan att därför göra alltför stora ekonomiska uppoffringar. När det återigen gäller söner från arbetarhem och småbrukshemman och andra personer med begränsade ekonomiska möjligheter, har staten för dem sökt ordna det så, att de, med det stöd, som här med hjälp av allmänna medel lämnas, kunna besöka folkhögskolorna. Nu hade detta stipendieanslag till och med år 1918, vill jag minnas, endast karaktär av vanligt fast anslag. Från och med år 1918 — om jag ej minnes fel — blev det av förslagsanslagsnatur. Denna anslagets förvandling till förslagsanslag var av utomordentligt stor betydelse just för denna ungdom. Nu har vid fjolårets riksdag anslaget åter förändrats till fast anslag, varemot det i år är ifrågasatt, att det skall bli reservationsanslag.

Jag undrar, om Kungl. Maj:t och statsutskottet verkligen ha tänkt sig in i, vad detta egentligen gäller. Jag kan ju så väl förstå, att man är rädd för de konsekvenser, ett dylikt beslut skulle medföra. Man vill inte gärna, att ett anslag, avseende stipendier för ett visst slags undervisning, skall ha en anslagsnatur, medan ett annat stipendieanslag skall ha en annan anslagsnatur. Jag kan, säger jag, mycket väl förstå detta, men när det är så, att denna ungdom är i behov av att på förhand hava kännedom om storleken av dessa medel för att kunna ordna sin ekonomi och överblicka hur pass mycket pengar de kunna få till hjälp för studier i dessa skolor, är det nödvändigt, att statsmakterna se till, att de också ha möjlighet att på förhand kunna bestämma över sina ekonomiska möjligheter härvidlag. På sätt som skett i år ha dessa elever fått ett väsentligt lägre belopp, än vad de beräknat. De tilldelade beloppen ha för obemedlade varit 35 kronor och för mindre bemedlade 20 kro-

Ang.
stipendier åt
elever vid
folkhögskolor.
(Forts.)

nor i månaden, men skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag hava sjunkit till respektive 30 och 15 kronor i månaden. Genom den förhöjning, som statsutskottet föreslår, hoppas jag för min del, att eleverna skola erhålla, vad som ställts i utsikt, men ovissheten finnes kvar i alla fall.

Varken herr Bengtsson i Norup eller jag har protesterat mot den föreslagna sänkningen av stipendiebeloppen, ty vi anse, att det är en sak, som man får finna sig i. Men vi ha ansett, att det är nödvändigt, att statsmakterna giva dessa elever, vad som ställts i utsikt, och vi hoppas, att dessa elever med den ökning av anslaget, som nu är tillstyrkt, även för detta år skola få vad som utlovats, men, jag säger det ännu en gång, ovisshet härom kommer likväl på grund av anslagets natur att kvarstå.

Jag förstår så väl, att nu ingen möjlighet finnes att inom riksdagen ändra ett sådant förslag, då nu ett enhälligt statsutskott har tillstyrkt det ena alternativet, och det här gäller en princip. Jag kommer därför inte, herr talman, att för närvarande framställa något yrkande om bifall till motionen i vad den avser ändring av anslagets natur, men jag har velat påpeka denna saks utomordentliga vikt under förhoppning, att Kungl. Maj:t vid utarbetandet av nästa års budget mycket allvarligt måtte överväga, om man ändå inte, trots de principiella betänkligheter, som kunna resa sig däremot, kan finna det både rättvist och lämpligt att göra detta anslag till ett anslag av förslagsanslags natur, så att dessa obemedlade elever, som vilja öka sina kunskaper, kunna få det belopp som är utlovat och på så vis kunna på förhand beräkna sin ekonomiska ställning.

Med detta anförande ber jag att få på det varmaste vädja till regeringen och de myndigheter, som hava det förberedande arbetet för uppgörande av nästa års budget om hand, att de måtte föreslå detta anslags förändring till förslagsanslag.

I detta anförande instämde herrar *Bengtsson* i Norup och *Wagnsson*.

Herr **Rydén**: Herr talman! Jag vill bara meddela, att jag i stort sett gillar herr Erikssons i Grängesberg synpunkter. Såvitt jag kunde förstå, riktade han emellertid en vädjan till regeringen om att anslagets natur skulle förändras till förslagsanslag. Här emot vill jag emellertid resa ett bestämt motstånd. Det har länge i riksdagen pågått en strid om den saken, och den bör nu vara avgjord. I den mån däremot det är möjligt att höja anslaget, så att det svarar mot det beräknade behovet, är jag villig att medverka, men absolut inte att förändra detta anslags natur.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 205—232.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Sedan *punkten 233*, angående anslag till tekniska fackskolan i Eskilstuna, nu föredragits, begärdes ordet av

Herr **Laurén**, som yttrade: Herr talman, mina damer och her-
rar! Motionärerna äro synnerligen tacksamma mot utskottet, därför
att detta funnit de skäl, som framförts för inrättande av en lektors-
befattning vid tekniska fackskolan för maskinindustri i Eskilstuna,
vara värda »synnerligt beaktande». Svårare hava vi däremot att
förstå, att utskottet med den motiveringen icke kunnat komma till
annat resultat. Vi tro nämligen, att de 1,950 kronor, som vi begära
för ändamålet, inte väga så tungt, att inte statsfinanserna gå ihop
ändå.

Nu är det emellertid inte något att göra åt saken, vadan vi
underlåta att framställa något yrkande. Jag ber emellertid att till
herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framföra
den anhållan, att då staten nästa gång göres upp, hänsyn tages
till vår motion och den stämning, som förefunnits för densamma i
statsutskottet, samt då föreslå inrättande av en ytterligare lektors-
tjänst vid nämnda skola för att avhjälpa de missförhållanden, som
nu råda därstädes. I nämnda skola finnas nämligen nu allenast
två ordinarie, men ej mindre än tretton extra lärare.

Jag har, herr talman, intet yrkande, utan nöjer mig med att
endast framhålla dessa synpunkter.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 234—242.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 243.

Lades till handlingarna.

Punkterna 244—248.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 249, angående anslag till upplysnings- och undervis-
ningsverksamhet för nykterhetens främjande.

*Ang. anslag
för
nykterhetens
främjande.*

Under punkten 247 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t
föreslagit riksdagen att till undervisnings- och upplysningsverksam-
het för nykterhetens främjande anvisa för budgetåret 1923—1924:

dels ett extra anslag av 71,500 kronor, att under de villkor, som
av Kungl. Maj:t prövades lämpliga, utgå till nedan angivna ända-
mål med högst följande belopp:

till främjande av centralförbundets för nykterhets- undervisning verksamhet	kronor 20,000: —
» underhåll och skötsel av centralförbundets för nykterhetsundervisning bibliotek	» 1,000: —

<p><i>Ang. anslag för nykterhetens främjande. (Forts.)</i></p>	<p>till främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studie- och ungdomsverksamhet . . . . .</p> <p>» främjande av Sveriges blåbandsförenings studie- och ungdomsverksamhet . . . . .</p> <p>» främjande av Nationaltemplarordens studie- och ungdomsverksamhet . . . . .</p> <p>» främjande av nykterhetsföreningen Vita bandets studie- och ungdomsverksamhet . . . . .</p> <p>» främjande av nykterhetsorden Verdandis studie- och ungdomsverksamhet . . . . .</p> <p>» främjande av Sveriges studerande ungdoms helykterhetsförbunds verksamhet . . . . .</p> <p>» främjande av Sveriges lärares nykterhetsförbunds verksamhet . . . . .</p> <p>» understöd för utgivande av en tidskrift för undervisnings- och upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande . . . . .</p>	<p>kronor 18,000: —</p> <p>» 6,000: —</p> <p>» 7,500: —</p> <p>» 3,000: —</p> <p>» 3,000: —</p> <p>» 6,000: —</p> <p>» 4 500: —</p> <p>» 2,500: —</p>
--	---	---

dels ock till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande i enlighet med de bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt fastställa, ett extra reservationsanslag å 27,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft tre inom riksdagen väckta motioner, avseende anslag för motsvarande ändamål, nämligen

dels de lika lydande motionerna nr 99 inom första kammaren av herr *Oscar Olsson m. fl.* och nr 92 inom andra kammaren av herr *Bärg i Katrineholm m. fl.*;

dels ock motionen nr 114 inom andra kammaren av herr *Johansson i Edsbyn m. fl.*

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt ovanberörda motioner, till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande anvisa för budgetåret 1923—1924:

a) ett extra anslag av 135,000 kronor, att under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövades lämpliga, utgå till nedan angivna ändamål med högst följande belopp:

<p>till främjande av — — — lika med Kungl. Maj:ts förslag — — — verksamhet . . . . .</p> <p>» till underhåll — — — bibliotek . . . . .</p> <p>» anordnande under år 1924 av en social fortbildningskurs för lärare, folkskolinspektörer m. fl. . . . .</p> <p>» anordnande under år 1924 av en allmän utbildningskurs för studie- och ungdomsledare m. fl. . . . .</p>	<p>kronor 20,000: —</p> <p>» 1,000: —</p> <p>» 41,500: —</p> <p>» 19,000: —</p>
--	---

till främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studie- och ungdomsverksamhet	kronor 21,000:—
till understöd för utgivande av en — — — för nykterhetens främjande	kronor 2,500:—
b) till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för — — —	27,000 kronor.

Ang. anslag
för
nykterhetens
främjande.
(Forts.)

Reservationer hade avgivits:

av herrar andre vice talmannen *Nilsson* i Bonarp och *Lindskog*;
samt

av herr *Norman*.

Punkten föredrogs. Därefter yttrade:

Herr Norman: Herr talman! Jag skall inte länge uppehålla kammarens tid. Jag vill bara påpeka, att här har utskottet gått vida över vad Kungl. Maj:t under nuvarande situation ansett för det här ifrågavarande ändamålet vara av behovet påkallat. Då jag för min del finner Kungl. Maj:ts förslag synnerligen välmotiverat icke minst på grund av det ekonomiska läget, så ber jag, herr talman, att med dessa korta ord endast få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Jag anser, att när det gäller undervisning på detta område, så bör riksdagen icke frånträda den väg den slagit in på redan år 1913, nämligen att av rusdrycksmedelsfonden använda en viss del, eller 1 procent, till upplysning om rusdryckernas skada på den uppväxande ungdomen.

Nu ha de senaste åren statens inkomster av rusdryckerna gått upp till över 100 miljoner årligen, och för 1923—1924 har finansministern beräknat att de skola uppgå till 86 miljoner. Men Kungl. Maj:t har satt ner anslaget för nykterhetsundervisningen till $\frac{1}{10}$ % i stället för som riksdagen uttalat sig, 1 %. Därför har utskottet vågat begära en liten ökning. För min egen del hade jag helst velat gå på herr Johanssons i Edsbyn motion, men vi ha sökt samla oss omkring det, som vi ha ansett tillgodose endast de allra nödvändigaste behoven, och ha sålunda stannat vid det, som blivit av utskottet föreslaget.

Som vi torde erinra oss ha alla politiska partier på sitt program uppställt upplysningsverksamheten på detta område såsom en betydelsefull punkt. Och det kanske icke är ur vägen att påpeka, att under de föredrag, som föregingo förbudsomröstningen, utlovades även från de håll, där man visst icke var för förbud, att, när det gällde upplysningsverksamhet, så skulle man vara med om nya anslag, icke för att verka för förbudet, men för att upplysa om det skadliga i att använda rusdrycker. Det är detta löfte vi nu begära att få infriat, och det gäller här särskilt de kurser, som röra

Ang. anslag
för
nykterhetens
främjande.
(Forts.)

studieledare och lärare. Den ena kursen har pågått sedan en lång följd av år, och anslag har tagits upp av den ena regeringen efter den andra, oavsett vilken färg den haft, men numera har det strukits från programmet.

Ja, säger man — och det kommer nästa talare att understryka — tiden nu är sådan, att man måste spara på alla områden, och naturligtvis skall man då även minska på detta anslag. Men det är att märka, att dessa medel utgå icke av skattemedel, utan ur rusdrycksfonden.

Vi förstå ju, att, om nu dessa kurser som pågått så länge, icke åter komma i gång, så kommer det att verka förlappande på intresset, och detta intresse sjunker tillbaka, något som kan bli ödesdigert för kommande släkten, då vi ju icke på detta område längre fylla de berättigade krav, som ställas på den lagstiftande församlingen. Vi må komma ihåg, att dessa kursers program är uppställt efter en av Kungl. Maj:t anordnad utredning och att i denna utredning suttit sådana män, som visst icke gått med på något som de ansett innebära en överdrift eller komma i kollision med det allmännas intressen. Det har också visat sig, att dessa kurser stå på höjden av allt som kan bjudas på detta område, med vetenskapligt utbildade föreläsare, personer som både av levande intresse för saken, men också av ansvarskänsla för kommande släkten hava gjort sitt bästa.

Under dessa förhållanden är det ju klart, att riksdagen icke bör ställa sig avvisande, även om tiderna äro sådana som de vi nu leva i. Ty inkomster av rusdrycksmedlen komma ju in alltjämt, och man begär som sagt icke att man härvidlag skall anlita skattevägen utan begagna rusdrycksmedelsfonden.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindskog: Herr talman! Den föregående ärade talaren vågade sig på något så pass farligt som att profetera om vad jag skulle komma att säga, och jag ber att genast få förklara, att han misslyckades i profetians anda. Jag kommer icke alls att yttra att, därför att man måste spara på alla områden, man också skall spara på detta. Tvärtom, jag har både på avdelningen och inom utskottet i plenum bestämt hållit på i princip samma ståndpunkt som herr Bengtsson i Norup velat förfäktat, nämligen att det är riksdagens bestämda skyldighet att uppträda i strid mot de restriktiva krafter, som verkligen efter folkomröstningen gjort sig gällande på nykterhetsundervisningens område. Det är min bestämda övertygelse, att de löften som vi härvidlag givit böra vi hålla oss till och hålla på.

Det är icke alls därför som jag ställt mig som reservant, utan det är snarast av en slags lärdom, som jag tagit av vissa föregående erfarenheter här i kammaren i år. Det har t. ex. en gång hetat, då jag uppträdde ifråga om socialattachéerna, att då socialministern talade, så får herr Lindskog i Lund tiga, därför att socialministern begriper detta mycket bättre än herr Lindskog. Och då jag vid ett

annat tillfälle yttrade mig i ett utrikespolitiskt ärende, så hette det på samma sätt, att då utrikesministern talar, så får herr Lindskog tiga, ty utrikesministern begriper detta så mycket bättre. Och jag vill icke neka till att denna barnafromma undergivenhet under regeringen inverkat på ett så förhärdat sinne som mitt, och därför har jag till sist föresatt mig att böja mig för Kungl. Maj:t och gå på Kungl. Maj:ts linje härvidlag, särskilt som jag är fullt övertygad om och gärna och villigt medger, att då det gäller nykterhet, så är jag långt underlägsen både ecklesiastikministern och finansministern.

*Ang. anslag
för
nykterhetens
främjande.
(Forts.)*

Således är det — jag vill än en gång påpeka det — absolut inte så — och här anslår jag åter en mera allvarlig ton — att det var meningen bland reservanterna, att vi skulle gå emot den nykterhetsundervisning som verkligen är behövlig. Men vi ha å andra sidan det bestämda förtroendet för Kungl. Maj:ts regering, att Kungl. Maj:t i föreliggande fall visat sig kunna hålla den rätta medelvägen mellan vad staten kunnat betala och vad undervisningen behöver. Det är i denna bestämda övertygelse som vi ha reserverat oss. Men då jag å andra sidan principiellt fullkomligt står på samma linje som herr Bengtsson i Norup, så har jag för min del, herr talman, intet yrkande.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Hade jag trott att herr Lindskog icke skulle komma med något yrkande, så hade jag avstått från att yttra mig mera. Men det kan kanske i alla fall vara lämpligt att säga ytterligare ett par ord, särskilt därför att herr Lindskog betygade nuvarande Kungl. Maj:t sin trohet. I så fall kan man väl tillämpa det gamla ordspråket: »när jag super är det rätt». Ty i motsats till herr Lindskog anser jag att de begärda anslagen ej äro för höga för att lära vårt folk att låta bli att använda rusdrycker, och då tycker jag att, om herr Lindskog står på samma ståndpunkt som jag, såsom han nyss angivit, så borde han kunnat gå medelvägen och icke tillgodose varken det allra längst gående kravet eller det minsta. Jag är övertygad om att Kungl. Maj:t med stort jämnmod skulle finna sig i, om herr Lindskog ville gå över på utskottets sida.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen nava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen er. voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 249 av utskottets förevarande utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Ang. anslag
för
nykterhetens
främjande.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställen, bifallit Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Omröstningen utföll med 125 ja mot 58 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställen.

Punkterna 250 och 251.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 252.

Lades till handlingarna.

Punkterna 253—280.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 281.

Lades till handlingarna.

§ 8.

Herr statsrådet *Linders* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 160, med förslag till förordning angående skogsvårdsstyrelser;

nr 161, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 och 5 §§ i förordningen 11 oktober 1912 (nr 275) om skogsvårdsavgift;

nr 183, angående rörelsekapital för statens domänverk;

nr 186, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 2, § 6 mom. 3 och § 9 i lagen den 10 oktober 1913 (nr 239) angående köttbesiktning och slakthus; och

nr 189, angående viss ändring av bestämmelserna angående tilläggsavvittring i Västerbottens läns lappmark.

Dessa propositioner bordlades.

§ 9.

Föredrogs sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av väckta motioner i fråga om inrättande av en central frökontrollanstalt samt om fastställande av licensavgifter för införsel av vissa slag utav frö; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställen.

§ 10.

Å föredragningslistan fanns härpå upptaget bankoutskottets utlåtande, nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

*Ang. befrielse
för riksbanken
från
skyldigheten
att
inlösa sedlar.*

I en till riksdagen avlåten, den 2 innevarande mars dagtecknad proposition, nr 94, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att riksbanken finge för tiden från och med den 1 april till och med den 15 maj 1923 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill gäve anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

Statsråden *Sandler* och *Örne* hade till åberopade statsrådsprotokollet tillkännagivit, att de icke biträdde förslaget.

Statsrådet *Nothin*, med vilken statsrådet *Schlyter* instämt, hade anfört:

»Med hänsyn därtill, att den svenska kronans värde under längre tid befunnit sig invid guldpariteten, anser jag en sådan stabilisering av vår valuta numera hava kommit till stånd, att en ytterligare förlängning av riksbankens befrielse från sedelinlösningsskyldigheten icke bör äga rum.»

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:t:s ifrågavarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Sköld**: Herr talman! Vid denna riksdags början hade jag egentligen den meningen, att om riksbanksfullmäktige komme och krävde ett uppskov med sedelinlösningen till den 15 maj, så skulle jag icke sätta mig däremot. När jag emellertid nu begärt ordet för att yrka avslag på den föreliggande propositionen, så är det därför att under den närmast gångna tiden har inträffat en viss händelse, som ställt hela denna fråga i ett nytt läge.

Det är nämligen så, att den befrielse från skyldigheten att inköpa guld, som riksbanken har haft, den utlöpte den 1 mars i år, och riksbanken har icke ansett det nödvändigt att hos Kungl. Maj:t anhålla om proposition beträffande en befrielse i den riktningen, utan det är endast beträffande riksbankens sedelinlösningsskyldighet, som den har gjort en sådan hemställan. Utav detta sakernas läge framgår det ju då, att vi nu icke i Sverige ha pappersmyntfot och icke heller guldmüntfot, utan så att säga guldmüntfot på ena benet och pappersmyntfot på andra benet. Och det är klart, att i ett så-

Ang. befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa sedlar. (Ports.) dant läge måste riksbanksfullmäktiges argument väga på ett särskilt sätt, om man skall kunna anse, att de äro bärande.

Nu ha riksbanksfullmäktige anført förnämligast tre skäl för riksbankens befrielse från att inlösa sedlar med guld. Det första är, att riksbanken vid en genomförd guldmyntfot skulle komma att förlora initiativet vid valutaoperationer. Som exempel härvidlag nämna riksbanksfullmäktige, att förra hösten inträffade ett sådant läge att riksbanksfullmäktige måste köpa amerikanska värdepapper till ett värde av ej mindre än 100 miljoner kronor. Och riksbanksfullmäktige säga då, att om det blir en genomförd guldmyntfot, så ha riksbanksfullmäktige icke möjlighet att avgöra, hur långt man skall gå i sådana situationer.

Om jag då till belysande av detta tar upp det exempel, som av riksbanksfullmäktige har anförts, d. v. s. tänker mig, att det inträffar ett nytt läge, där den svenska kronan håller på att stiga utöver sin i lag fastställda guldparitet, och den svenska riksbanken då köper amerikanska eller andra värdepapper för att hindra detta, men det visar sig, att riksbanken skulle behöva vidtaga så omfattande valutaoperationer, att den anser det icke möjligt att utstå den därmed förenade risken, då vill jag påstå, att i detta fall ha riksbanksfullmäktige redan avsagt sig initiativrätten. Ty om den omständigheten inträffar, att den svenska kronans värde stegras över guldpariteten, då kunna riksbanksfullmäktige icke låta vår valuta stiga över guldpariteten. Ty så snart man gör det och man hunnit så långt, att man passerat guldpunkten och kommit så långt att präglingssavgiften är betäckt, så komma utlänningarna i stället för att betala med svenska tillgodohavanden eller köpa svenska växlar att hit till landet införa guld och det medför att guldpariteten vidmakthålles.

Sålunda är det i själva verket så, att riksbanken har förlorat initiativet i valutaoperationerna i det fall, att den svenska kronan skulle stiga utöver sin guldparitet. Och det enda, som då skulle vara kvar, är initiativrätten i det fall, att den svenska kronan sjunker under guldpariteten. Men nu tror jag, att var och en måste säga, att mänskligt att döma finnas alla utsikter för att kronan snarare skall stiga än falla. Och då riksbanken kan undvara initiativet på den farligaste punkten, då måste man med häpnad fråga sig, vad som gör, att man vill ha kvar initiativet på den mindre utsatta punkten.

Det andra argumentet sammanhänger med det först nämnda. Man förmenar nämligen, att en övergång till en effektiv guldmyntfot skulle medföra ett fastläsande vid den amerikanska prisnivån, en konsekvens, vilken framhäves såsom synnerligen farlig. Jag vill då framkasta den frågan, hur det kommer att ställa sig, om — såsom man säkerligen på goda skäl fruktar — en stegring av den amerikanska prisnivån skulle inträda. Den andra sidan av en sådan företeelse vore ju då, att dollarn sjönke i kurs. Därmed fölle även guldets värde, ty detta bestämmes för närvarande just av dollarn. Hur skulle man då förhindra, att den svenska prisnivån deltog i denna stegring, om man inte längre har guldsparren? Jo, när dollarn faller, vill den svenska kronan stiga i värde, men detta måste

hindras av riksbanken, ty i annat fall skulle utlänningarna betala sina skulder till Sverige med guld i stället för med värdepapper o. dyl., och därigenom kommer ju guldpariteten att uppehållas. I själva verket förhåller det sig så, att för den händelse den amerikanska prisnivån skulle gå i höjden, tvingas riksbanken, tack vare skyldigheten att köpa guld, att följa denna prisstegring — man kan inte komma ifrån detta. Kvar står då bara den andra sidan av saken, frågan om riksbankens möjlighet att taga initiativ, om motsatsen skulle inträda, d. v. s. om det bleve ett fortsatt prisfall. Men varför man i ena fallet skall ha fria händer, i det andra icke, är svårt att säga, särskilt som det utan tvivel är på det farligaste fältet, som riksbanken redan släppt sin fria prövningsrätt.

*Ang. befrielse
för riksbanken
från
skyldigheten
att
inlösa sedlar.
(Forts.)*

Vidare har man sagt, ehuru det icke direkt framhäves i bankofullmäktiges skrivelse, att för den händelse vi övergå till guldmyntfoten, skulle vi bli utsatta för fruktansvärda spekulationer. Det är emellertid klart, att om vi få en guldmyntfot, som läser fast kronans värde mellan två snäva guldpunkter, blir det mycket mindre tillfälle till spekulation, än om vi ha en pappersvaluta. Det tillstånd, som för närvarande råder, torde vara det mest lämpliga för spekulation. Ty nu är det fastslaget, att dollarn praktiskt taget icke kan sjunka under kr. 3:71. Åt det andra hållet finns det däremot ingen spärr; spekulanterna ha alltså skydd mot baisse — en sådan behöva de aldrig frukta — och de äga en klar utgångspunkt att spekulera i hausse.

Riksbanksfullmäktige ha nu åberopat ytterligare ett skäl för sin ståndpunkt, nämligen den utrikespolitiska situationen. Jag har försökt tänka mig in i vad som i detta avseende skulle kunna hota vår förmåga att upprätthålla kronans värde vid guldpariteten. Jag kan föreställa mig den faran, att kronans värde skulle stegas alltför starkt, men den risken behöver man inte fästa avseende vid i och med det att riksbanken är skyldig att inköpa guld. I det andra avseendet har jag däremot icke kunnat se några faror. Detta kan bero på, att jag inte förstår saken, men det skulle vara intressant att närmare få veta, vari dessa risker bestå.

Jag tror alltså, att om man går igenom riksbanksfullmäktiges motivering, kommer man till det resultatet, att de sakliga skäl, som åberopas, blivit mycket svaga alltsedan riksbanken genom att tillåta återinförandet av skyldigheten att inköpa guld förklarar, att man anser sig kunna upprätthålla guldpariteten åt det ena hållet men icke åt det andra. Den enda innebörden i riksbanksfullmäktiges ståndpunkt skulle då kunna tänkas vara den, att fullmäktige icke med tillbörlig kraft *vilja* hindra vår valuta att sjunka, d. v. s. hindra en ny inflation. Det är klart, att man från konsumenthåll måste betrakta denna möjlighet med mycket stora bekymmer. När arbetare och tjänstemän och övriga löntagare fått sina löner nedpressade under ett sådant penningvärde som det för närvarande existerande, är det givet, att utsikten till en försämring av detta senare måste te sig mycket beklaglig.

Nu vill jag emellertid göra det erkännandet, att jag inte tror,

Ang. befrielse för riksbanken från skyldigheten att intlösa sedlar. att riksbanksfullmäktige ha tanke på att, om det blir för hård påfrestning, släppa efter på sina strävanden att upprätthålla penningvärdet. Jag måste medge, att riksbanksfullmäktige under sista året omhänderhaft vår valutapolitik på ett sätt, som icke lämnar något övrigt att önska. Man måste ge dem det erkännandet, att de skött sin sak väl, och jag tror, att det är deras mening att i fortsättningen göra på samma sätt.

Nu skulle man kunna säga, att det visserligen kan vara sant, att det icke föreligger några starka skäl för ett uppskjutande av den tidpunkt, då vi skola återgå till en effektiv guldmynstfot, men att det å andra sidan icke finns någon särskild anledning att just nu taga detta steg. Jag kan erkänna, att rent sakligt sett föreligga inga starka skäl härför, men jag vill fästa uppmärksamheten på en viss principiell synpunkt, som har nog så stor betydelse. Skyldigheten för riskbanken att inköpa guld och att inlösa sina sedlar med guld har icke direkt avseende på fullmäktiges sätt att sköta vår valuta, därför att riksbanksfullmäktige ha rättighet att köpa guld, om de så vilja, och sälja guld, om de så vilja — de ha överhuvud taget rättighet att tillgripa vilka valutapolitiska åtgärder som helst. Men nämnda skyldighet har en gång blivit inskriven i lagen därför att det är allmänhetens stora intresse, att ett stabilt penningvärde vidmakthålles. Man vill icke utsätta sig för den möjligheten, att riksbanken i en svår situation, när det blir påfrestande att upprätthålla kronans guldvärde, faller för frestelsen att släppa efter på guldpariteten. Mot detta har man skapat ett korrektiv genom den lagliga skyldigheten att köpa guld och inlösa sedlar med guld. Så snart riksbanksfullmäktige i ett sådant läge skulle vilja låta vår krona stiga över sin guldparitet, har man genast möjlighet att medelst guldimport tvinga dem att vidmakthålla pariteten, och skulle den svenska kronan sjunka under sin guldparitet, så kan man gå till riksbanken, lämna sin sedel och få guld i stället och därigenom tvinga denna att även i det avseendet upprätthålla svenska kronans paritet. Med andra ord: det normala och lagliga förhållandet är, att det icke överlämnas åt riksbanksfullmäktiges eget gottfinnande att avgöra, om vi skola ha en stabil valuta eller icke, utan det skall finnas en möjlighet för allmänheten att själv kontrollera och vidtaga åtgärder mot varje försök att försämra eller stegra svenska kronans värde och avlägsna oss från dess stabilitet. När, såsom för närvarande är fallet, bankofullmäktige kunna gå med på att köpa guld och man faktiskt icke kan uppvisa några starka skäl för att de icke skulle kunna inlösa sina sedlar med guld, måste jag fråga: varför skola vi vänta med att återgå till de riktiga förhållandena på detta område? Skola vi icke tvärtom sträva efter att så snart som möjligt komma fram till det som är det normala och som enligt gammal svensk uppfattning är det lagliga?

Det är på grund härav, som jag, herr talman, yrkar avslag på såväl den kungliga propositionen som på bankoutsrottets föreliggande betänkande.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Thorsson**: Herr talman, mina herrar! Jag skall börja där den siste talaren slutade, nämligen med att framhålla, att det är vår skyldighet att sörja för att vår valuta står i så god kurs, som det över huvud taget är möjligt. Han har själv i all sin arghet över att hans synpunkter icke äro de vägledande vid handläggningen av vår valutapolitik dock givit det betyget åt riksbanksfullmäktiges verksamhet under de senare åren, att de verkligen gjort sig förtjänta av vårt erkännande — därför att de beflitat sig om och även lyckats upprätthålla vår valutas värde.

*Ang. befrielse
för riksbanken
från
skyldigheten
att
inlösa sedlar.
(Forts.)*

I det skick ärendet nu föreligger till riksdagens omprövning framgår det uppenbarligen, att det här är fråga om ett provisorium. Om man avsett något annat, skulle icke ärendet varit föremål för herrarnas bedömande på det sätt, som nu är händelsen. Jag skulle då inte för min del ha ansett mig kunna tillstyrka riksdagen att godkänna en förlängning, på det sätt riksbanksfullmäktige begärt. Jag har nämligen den bestämda uppfattningen, att skyldigheten att inköpa guld och skyldigheten att inlösa sedlar med guld äro saker, som böra följas åt. När vi skola övergå till guldmyntfot, bör det ske i full utsträckning. Den bristande överensstämmelsen härvidlag, som för närvarande föreligger, och som nyss framhölls som en svaghet i bankofullmäktiges framställning, har existerat en gång förr, under kriget, och just vid ett tillfälle, när bankofullmäktige befarade att detta förhållande skulle obehörigt utnyttjas, begärde de ingripande, och jag satte mig i rörelse och fick ett riksdagsbeslut, som förekom den befarade olägenheten.

Det gäller här en fortsatt befrielse för riksbanken att inlösa sina sedlar med guld intill den 15 maj i år. Skulle bankofullmäktige inkomma med en ny begäran om en dylik befrielse, kommer jag icke att befordra en sådan framställning, såvida den icke är åtföljd av en hemställan om befrielse från skyldigheten att inköpa guld, ty dessa båda saker böra som sagt följas åt. Då emellertid fullmäktige endast begärt ett provisorium fram till maj månad, har jag inte funnit, att någon skada skulle inträffa, om den gjorda framställningen bifalles.

Jag skall inte inlåta mig på något längre teoretiskt resonemang på denna punkt. Att jag så icke gör, är förestavat av åtskilliga skäl, bl. a. det, att jag icke kan följa den föregående talarens vetenskapliga utläggningar. Jag har emellertid icke kunnat ställa mig alldeles likgiltig inför de händelser, som under senare tid inträffat ute i Europa. De som omfatta den ståndpunkten, att vi vilken dag som helst kunna övergå till guldmyntfoten, bygga i allmänhet sitt resonemang därpå, att det finns flera av de europeiska länderna, vars valuta till den grad förstörts, att den överhuvud taget icke kan bli sämre, mitt under denna företeelse har det lyckats för oss att upprätthålla vår valutas värde. Jag nödgas dock fråga mina motståndare: är det bevisat, att om vi nu införa guldmyntfoten vi också utan vidare kunna hålla densamma? Vi känna icke till, vad det slutliga resultatet kan bli av de händelser som försiggå ute i Europa. Jag känner inte någon absolut garanti för, att vad som nu sker icke

Ang. befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa sedlar. (Forts.) kommer att utveckla sig till en kraftmätning mellan de intresserade parterna av sådan omfattning och i sådana former att såväl handelsvägar som andra förbindelser folken emellan skola ytterligare rubbas. Om jag hade denna garanti, kunde jag kanske skriva under resonemanget på den andra sidan. Men det finns stora möjligheter för, att omständigheter kunna inträffa, vilka på ett högst betänkligt sätt kunna rubba de förbindelser, som vi i viss mån hunnit återställa efter världskriget. Jag är därför icke säker på, att vi, om vi nu införa guldmyntfoten, under alla omständigheter kunna hävda detta beslut.

Gentemot de herrar, som till varje pris hålla på, att det icke innebure någon fara för oss att följa den amerikanska penningpolitik, som hittills är förd, skulle jag vilja säga, att dock vissa företeelser i Amerika för närvarande ge vid handen, att det måste vidtagas särskilda åtgärder för att där *skydda guldets värde*. Om detta är fallet i ett land av sådan kraft och styrka, som Amerika är i besittning av, vill jag allvarligen fråga: äro herrarna beredda att besluta, att vi ensamma skola taga ett sådant steg som det här föreslagna och sålunda kanske tvingas att vidtaga operationer för att uppehålla guldvärdet i det fallet, att vi här i landet finge för mycket guld? Nu vet jag, att mycket förståndigt folk komma att skriva i tidningarna en hel del i motsatt riktning, och jag skulle vara tacksam, om de ville beflita sig om att övertyga oss, som på den punkten tvivla en smula, att vi ha orätt i dessa farhågor, och att vi med största möjliga enighet kunna fatta beslut om återgång till guldmyntfoten, när den provisoriska lag upphör, som nu är ifrågasatt.

Här gäller det emellertid, mina herrar, blott ett provisorium fram till 15 maj. Jag tror för min del inte, att ett bifall till riksbanksfullmäktiges hemställan skulle medföra en försämring i vår finansiella ställning eller ekonomiska förvaltning, och med hänsyn härtill anhåller jag, att kammaren ville, i motsats till den föregående talarens önskan, bifalla den av bankoutskottet gjorda hemställan.

Herr Winkler: Herr talman, mina herrar! Om jag visste, huru de föreslagna bestämmelserna om befrielse för riksbanken att inlösa sina sedlar med guld skulle verka, till fördel eller nackdel för landet, skulle jag möjligen kunna vara med om herr Skölds yrkande. Men detta vet jag icke. Jag har försökt att sätta mig in i denna fråga, jag har åhört många föredrag och deltagit i diskussioner om detta ämne och jag har samtalat därom med såväl bankdirektörer som nationalekonomer. Men jag har icke blivit mycket klokare. Jag tror ej, att det finns någon, som alldeles bestämt kan uppdraga riktlinjerna för, huru ett dylikt beslut skulle verka i det ena eller andra avseendet. Vad som är säkert, är, att inte blev man klokare genom att höra herr Skölds föredrag i denna fråga. För min del anser jag, att om det endast gällde Sveriges egna finansiella förhållanden, skulle man mycket väl utan nackdel kunna återinföra skyldigheten för riksbanken att inlösa sina sedlar med guld.

Jag skulle emellertid vilja veta, vilka olägenheter det kan med-

föra att *vänta* med denna sak. För närvarande förhåller det sig i alla fall så, att vi i fråga om import och export av varor icke ha några vidare svårigheter av det nu rådande tillståndet. Vi kunna icke klaga över, att den svenska kronan icke är stabiliserad, ty för närvarande och sedan rätt lång tid tillbaka har den varit sammankopplad med den amerikanska valutan eller dollarn. Var och en vet, att Amerika är det enda land, där fri guldväxling förekommer. En köpman kan om han köper i dollar eller svenska kronor mycket väl kalkylera priset å de varor, som han importerar, och om han säljer till utlandet kan han taga betalt i dollar eller svenska kronor, vilket som helst. Däremot ställer det sig givetvis mycket riskablare med franskt mynt och än mer med betalning i sådant mynt som det tyska eller österrikiska.

*Ang. befrielse
för riksbanken
från
skyldigheten
att
inlösa sedlar.
(Forts.)*

Jag tror vidare, att det som mest bestämt talar för att man tills vidare bör bibehålla den nuvarande ordningen, äro de oroliga förhållanden, som nu råda ute i Europa. Det är rätt länge sedan vi hade så liten anledning, som vi ha i dag, att släppa fri guldinlösningen. Vi må ändå taga i betraktande, att om vi skulle göra detta, jämföra vi vårt land med Amerika. Följden bleve, att man framdeles i de länder, där man icke litat på sitt eget mynt, skulle såväl vid försäljning som vid inköp av varor göra avslut i svenska kronor lika väl som man nu gör det i dollar. Och, mina herrar, för närvarande säljes och köpes det mycket varor i hela världen med betalning i dollar i stället för i de myntsorter, som gälla i respektive länder. På så sätt skulle Stockholm bli jämförbart med New York. Jag håller före, att det är ganska osannolikt, att våra ekonomiska resurser skulle förslå för den stora anspänning, som vi då eventuellt komme att utsättas för. Jag säger icke, att det kommer att gå illa, så att vi möjligen komma att nödgas ånyo upphäva guldinlösningsskyldigheten, men den risken påtaga vi oss, och det är bäst att vara på den säkra sidan.

Det är alldeles uppenbart, att det är mera vanskligt att lössläppa inlösningen av sedlar än att bibehålla skyldighet för riksbanken att köpa guld. Det finns för närvarande åtskilliga, som vilja köpa guld, men däremot icke många, som vilja sälja. Den enda fördel, som jag kan finna i guldmyntfotens införande, skulle vara, att en hel del nervösa människor finge gå åstad och växla till sig litet guldpengar och sitta hemma och titta på dem, för att sedan efter en eller annan vecka gå tillbaka med pengarna till riksbanken eller en annan bank och på så vis skaffa sig ränta för dem. Jag tycker verkligen, att detta icke är något stort intresse att taga hänsyn till.

Jag anser, att vi göra klokt i att före den 15 maj åter upptaga denna sak till förnyad prövning. Det får då bero på den stabilisering, som kan ha inträtt ute i världen, huru vi skola förfara vid den tidpunkten; nu böra vi i varje fall godkänna bankofullmäktiges och bankoutskottets förslag.

Jag ber även få påpeka, att sådana länder som Holland och Schweiz, vilkas pappersmynt kunna sägas stå på ungefär samma nivå som Sveriges, icke vågat sig på denna manipulation. Icke heller

Ang. befrielse
för riksbanken
från
skyldigheten
att
inlösa sedlar.
(Forts.)

England har gjort det, ehuru dess mynt ej är långt ifrån sin normala kurs. Jag tror, att det ligger mycket i bankofullmäktiges uttalande att man såvitt möjligt bör vänta med återinförandet av fri guldväxling till dess England tager samma steg, så att Sverige icke ensamt i hela Europa vidtager denna åtgärd.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Sköld: Herr talman! Jag kan inte förstå annat än att herr finansministern måste ha missförstått mig ur många synpunkter. Han talade först om min »arghet». Ja, om jag visade någon arghet, kan det endast bero på att min hals befinner sig i ett sådant tillstånd, att jag inte med större framgång kan modifiera mina röst-resurser.

Vidare framställde herr finansministern saken så, att jag framträtt med några teoretiskt vetenskapliga resonemang. Jag har gjort vad jag anser vara min plikt. I egenskap av riksdagsman är jag skyldig att taga ståndpunkt till de frågor som komma upp och att försöka klargöra, vilka nackdelar och fördelar den ena eller andra åtgärden kan medföra. Detta är grunden till hela det resonemang, som jag sökt framlägga.

Jag vill ytterligare göra det påpekandet, att det kan väl ändå inte vara alldeles lämpligt att beträffande guldspärrrens vara eller icke vara intaga en sådan ståndpunkt som herr finansministern gjorde. Han satte rent av i fråga, att när det nästa gång kräves befrielse för riksbanken att inlösa sina sedlar i guld, ett beslut därom borde suppleras med befrielse för banken att köpa guld. Om nu emellertid riksdagen i dag beslutar att befria riksbanken från inlösening av sina sedlar för en tid av i realiteten 1 1/2 månad, fastän riksbanken alltjämt har skyldighet att inköpa guld, och det icke under denna tid visar sig några nackdelar av denna skyldighet, bör man väl icke utan särskild anledning upphäva densamma. Jag vill icke ha mitt tal i dag framställt så, som om jag skulle anse, att riksbanken icke borde ha åliggande att köpa guld men väl att inlösa sina sedlar, utan jag ville göra gällande, att riksbanken skulle göra båda delarna. Den ena saken utesluter icke den andra — det är min bestämda uppfattning.

Sedan sade herr Winkler — det är det gamla argument som riksbanksfullmäktige icke i år upptagit — att om vi återinföra guldmyntfoten, komma vi att jämställa Stockholm med New York, ty i så fall kommer hela Europas behov av betalningsmedel att förses från Stockholm. Det är emellertid klart, att den faran förefinnes redan nu, när riksbanksfullmäktige gång efter annan förklarar, att det är deras bestämda föresats att upprätthålla den svenska kronans stabilitet. Det är givet, att denna försäkran bör vara alldeles tillräcklig för att förmå folk att i den mån så behöves använda kronan som betalningsmedel för utlandet. Jag tror emellertid inte, att riksbanken haft någon större påfrestning i det avseendet under det gångna året.

Herr Winkler förklarade, att orsaken till att riksbanken anser sig kunna köpa guld men icke att utlämna guld mot sedlar, var den

omständigheten, att det finns många, som vilja köpa guld, men få, som vilja sälja. Men var och en förstår naturligtvis, att om den situationen skulle inträda, att dollarkursen här i Stockholm sjunker alltför mycket, är det ingen utlänning, som betalar ett svenskt tillgodohavande med dollar, ty han får då betala flera dollar för ett visst antal kronor än förut, utan han skiekar i stället hit guld i och för betalning.

*Ang. befrielse
för riksbanken
från
skyldigheten
att
inlösa sedlar.
(Forts.)*

Jag kommer nu in på de två anmärkningar, som jag vill göra mot herr finansministerns resonemang. Herr finansministern påstod, att jag »med våldsam säkerhet» uttalat mig om det resultat, vartill världshändelserna kunna leda härvidlag. Nej, därom har jag icke uttalat mig. Jag har bara förklarat mig oförmögen att se de faror, som skulle kunna hota vår valutas stabilitet, i varje fall i det avseendet, att den svenska kronan skulle tvingas sjunka i värde. Jag har också sagt, att detta kan bero på mitt oförstånd, men jag ville i så fall gärna få besked. Å andra sidan kan jag som sagt mycket väl inse risken för att de nuvarande världshändelserna kunna leda till en *stegring* i den svenska kronans värde, men därom behöver man icke resonera, ty riksbanken kan icke göra någonting på den punkten, så länge den är skyldig att köpa guld.

Jag har över huvud taget i mitt resonemang utgått därifrån, att när riksbanken är skyldig att köpa guld, och när riksbanken tror sig kunna bemästra de svårigheter, som uppstå på den grunden, så böra svårigheterna icke vara större på den andra kanten, som det här gäller.

I samband härmed vill jag taga upp en invändning, som gjordes av herr finansministern, då han påpekade, huru farligt det skulle vara att binda oss vid den amerikanska prisnivån. Det har visat sig i Amerika, yttrade han ungefär, vissa företeelser, som tvungit till åtgärder i syfte att skydda guldvärdet. Men varpå beror detta? Jo därpå, att den amerikanska prisnivån visar tendenser att stiga. Eftersom Amerika är det enda land, som har gyldmyntfot, äro dollarn och guldets synonymer, om jag så får uttrycka mig, ty i praktiken är det dollarn, som bestämmer guldets värde. När då den amerikanska prisnivån stegras, sjunker dollarns värde, och därmed i sin tur guldets värde — det är detta man vill förhindra. Men hur är det nu i realiteten med Sveriges förhållande till Amerikas prisnivå? Jo, om den amerikanska prisnivån stiger och dollarn i Amerika alltså sjunker i värde, så faller denna senare även på Stockholms börs, och när dollarn där för det första sjunkit under nedre guldpunkten, som är kronor 3,71, och fortsatt ännu ett stycke längre ned, så att man kommit under präglingskostnaden, strömmar det amerikanska guldets hit och tvingar den svenska kronan att falla tillbaka till guldpariteten, d. v. s. till dollarpariteten och till den amerikanska prisnivån. Vad jag sålunda velat framhäva är, att tack vare borttagandet av guldspärren utsätta vi oss för närvarande just för de faror som herr finansministern målat ut, under det vi icke skulle utsätta oss för dem genom att införa sedelinlösningsskyldigheten, detta därför att påfrestningen icke ligger på den kanten.

Ang. befrielse
för riksbanken
från
skyldigheten
att
inlösa sedlar.
(Forts.)

Jag förmenar därför, att om riksbanksfullmäktige anse sig kunna klara sin penningpolitik trots skyldigheten att köpa guld, böra de också kunna reda sig, om sedelinlösningsskyldigheten återinföres. Jag menar över huvud taget, att läget är sådant, att det finnes inga bärande skäl för det undantagstillstånd, som nu råder, utan det bör vara lämpligt att återgå till det normala och lagliga tillstånd, som man i Sverige och i hela världen sedan mer än femtio år tillbaka ansett vara det enda riktiga.

Jag ber sålunda att få vidhålla mitt yrkande.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Thorsson**: Herr talman! Jag vill förtydliga ett uttalande, som jag gjorde och som på något vis blivit missförstått. Jag har aldrig ifrågasatt, att man skulle fortsätta med detta provisorium på det sättet, att man å ena sidan skulle ålägga riksbanken skyldighet att i fortsättningen inköpa guld och å andra sidan befria densamma från inlösnings av sedlar. Jag uttalade, ganska tydligt och klart, såvitt jag kan förstå, att om detta spörsmål återkommer före den 15 maj till riksdagen, måste de båda frågorna ses i ett sammanhang och lösas tillsammans. Skall riksdagen sålunda i ena eller andra fallet medge Kungl. Maj:t att handla efter sitt beprövande, måste fullmakten vara så beskaffad, att Kungl. Maj:t har rätt att handla i *båda* dessa stycken. Jag antydde i mitt förra yttrande, att om något skulle inträffa, som påkallar riksdagens ingripande även ifråga om skyldigheten att inlösa guld, är jag beredd att vilken dag som helst inkomma med en framställning i dessa ärenden i syfte att åstadkomma den jämvikt, som är erfordrig.

Sedan vill jag bara säga, att jag icke ville ha inlagt i ordet »arghet», som jag begagnade, allt det som min ärade motståndare tycktes vilja inlägga i detsamma. Man kan ju vara arg på många olika sätt. Herr Sköld blir som bekant litet i humör, när han hör talas om denna guldfråga och vad därmed sammanhänger, och det var detta jag ville alludera på. Och han blir det inte bara när han talar — även när han sitter i sin kammare och skriver, så sätter det en viss färg på vad han sedan låter den stora allmänheten veta om både mig och andra, som enligt hans mening hålla på att göra en del synder, vilka vi icke kunna få herr Skölds förlåtelse för.

Herr förste vice talmannen **Nilson**: Herr talman, mina herrar! Jag ber till en början att få uttala min stora glädje över det livliga intresse, som visat sig i vårt land för ett stabilt penningvärde och för återställandet av lagliga och normala förhållanden på penningväsendets område. Jag kan i den delen gärna uttala min tacksamhet till den förste ärade talaren under denna debatt för de synpunkter, han där framställde.

Att allmänheten och svenska riksdagen i så hög grad ha intresserat sig för spörsmålet om ett stabilt penningvärde, beror utan tveivel i icke ringa mån på den upplysning rörande denna angelägenhet, som lämnats av fackkunniga personer. Man har på det sättet fått

ögonen öppna för sammanhanget mellan ett stabilt penningvärde och en stabil prisnivå. Något som för några år sedan icke var så allmänt insett som vad det nu är.

Emellertid synes det mig, att man nu på några håll börjar på att anse, att ett stabilt penningvärde ej kan existera utan en effektiv guldmyntfot. Detta är dock ett misstag. Den svenska kronans värde har sedan ett halvt år tillbaka hållit sig inom de teoretiska guldpunkterna, och beträffande de praktiska guldpunkterna vill jag säga, att den hållit sig än längre inom dessa.

Ang. befrielse
för riksbanken
från
skyldigheten
att
inlösa sedlar.
(Forts.)

Låt mig, då jag gör detta uttalande, som en förklaring till uttrycket de *praktiska* guldpunkterna få erinra därom, att ett pund sterling, vars guldparitet ligger i 18 kr. 16 öre, dock under guldmyntfotens dagar har noterats i 18 kr. 39 öre, och dollarn har noterats under samma tidpunkt i 3 kr. 79 öre, ehuru väl att dess lagliga paritet endast är 3 kr. 73 öre. De teoretiska guldpunkterna ligga emellertid lägre än de av mig nu angivna siffrorna. Sålunda har jag därmed visat och ådagalagt, att de praktiska guldpunkterna i verkligheten ligga icke i linje med utan ligga ovanför respektive under de teoretiska guldpunkterna. Nåväl, detta skedde under det vi hade en effektiv guldmyntfot. Vi veta ju, jag upprepar det, att sedan ett halvt år tillbaka har den svenska kronans värde i förhållande till dollarn hållit sig inom de teoretiska guldpunkterna, och det har kunnat ske, utan att vi haft en effektiv guldmyntfot.

Om jag nu skulle vilja uttala en tacksamhet till den näst föregående ärade talaren för den vänlighet, han rörande värden av den svenska valutan ägnade fullmäktige, så vill jag dock säga, att jag tror det fullmäktige icke ensamma ha rätt att tillskriva sig äran av att de, så pass väl som skett, lyckats tillgodose ansvaret för värden av rikets valuta. Väl vill jag erkänna, att fullmäktige i det arbetet endast haft till syftenål att värda rikets valuta, men om vi inte i dessa våra strävanden haft stöd för våra åtgöranden utav en god export av våra stapelartiklar och en sund statshushållning, så är jag ändå inte fullt säker på att vi skulle lyckats. Under förutsättning att vår produktion icke av några särskilda missförhållanden kommer att lamslås, att riksdagen fullföljer en sparsam hushållning och att spänningen i Centraleuropa får en god lösning, så anser jag, att vi ha goda utsikter att kunna vidmakthålla den svenska kronans värde i förhållande till dollarn.

Men då kan det frågas: är det då ingen fördel med guldmyntfoten? Jo, för visso är det så. Den förste ärade talaren har riktigt angivit, vari fördelen består: fördelen ligger väsentligen i trygghet för framtiden, guldmyntfoten är en trygghet av annan valör än fullmäktiges i riksbanken än så allvarliga och bestämda försäkran att med all kraft, all själ och all häg värda sig om den svenska valutans värde. Det är jag den första att villigt erkänna, och likaså att en effektiv guldmyntfot verkar som en självregulator, och jag kan dessutom medge, att det är oändligt mycket angenämare för fullmäktige i riksbanken att komma dithän, och dithän vilja vi också komma. Jag upprepar, att dithän vilja vi komma så snart som möj-

Ang. befrivelse för riksbanken från skyldigheten att ligt. Vi hava flerfaldiga gånger uttalat, och jag förklarar ännu en gång, att så snart England tar steget att återupprätta guldmyntfoten, så äro fullmäktige beredda att också omedelbart göra det samma.

inlösa sedlar.
(Forts.)

I detta sammanhang tillåter jag mig erinra, att riksdagen i sin skrivelse i fjol rörande denna sak uttalar den meningen, att en effektiv återgång till guldmyntfoten borde ske endast i samförstånd med andra länder, vilkas valutaställning vore närmast jämförlig med vår, och att vi icke ensamma borde återgå till guldmyntfot. Fullmäktige i Sveriges riksbank ha alltså, då de i denna fråga gjort framställning till Kungl. Maj:t, på sätt som skett, befunnit sig i allra bästa överensstämmelse med den mening, som riksdagen själv har förklarat vara sin. De skäl, som av fullmäktige anförts, ha dock av vissa doktrinens män underkänts. Jag gör för min del icke anspråk på att vara nationalekonom, och för den skull skall jag icke söka möta dessa kritici på deras vetenskapliga mark; och jag gör det heller inte i någon större utsträckning beträffande den nästföregående ärade talaren. Jag gör det så mycket mindre, som jag högt värderar och högt skattar dessa criticis teorier, men jag vill dock förbehålla mig att få använda dem såsom det mått av sunt förnuft, varmed jag begäfvats, bjuder mig göra.

Fullmäktige ha i sin skrivelse anført väsentligen trenne skäl för sin ståndpunkt. Det första av dessa skäl skall jag nu stanna vid: det är risken för riksbanken utav de mot vårt lands egna intressen stridande valutaoperationer, för vilka riksbanken kunde bli utsatt. Vilken omfattning dessa operationer kunde komma att taga, hava fullmäktige belyst med de valutaköp, som riksbanken gjorde förliden höst. Denna risk bestrides inte av några teoretici: men en mycket framstående teoretiker har avfärdat denna risk med den förklaring, att det är ingen risk att köpa dollar till 3 kr. 70 öre och sälja till 3 kr. 76 öre. Nej, för all del, den risken är icke stor, den risken kan vem som helst bära. Men trots den aktning jag hyser för den lärde mannen, måste jag säga, att jag tyckte, när jag läste detta argument, att det smakade något för mycket av gottköpsargument; ty hur oduglig den nuvarande riksbanksledningen, enligt denne lärde mans utsago, är, så okunniga äro vi dock icke, att vi icke förstå, att det icke innebär någon risk att köpa dollar till 3 kr. 70 öre och sälja till 3 kr. 76 öre. Nej, men när riksbanken i höstas köpte valutor, skrevs det artiklar med anspråk på att vara vetenskapliga, som sökte visa, att dollarkursen skulle gå ned än mer och att riksbankens valutaköp för den skull vore alldeles oriktiga och att de skulle komma att misslyckas. I stället skulle riksbanken, förordades i dessa artiklar, sänka diskontot för att såmedelst få den svenska kronan att sjunka. I vad mån säljarna av valutorna påverkats av dessa uttalanden undandrager sig givetvis mitt omdöme. Däremot är jag alldeles på det klara med, att om säljarna i december vetat, att kursen i januari skulle komma att bli icke lägre än i december utan högre, att den skulle bli 3 kr. 76 öre, då kan kammaren vara övertygad om att inga försäljningar i decem-

ber kommit till stånd. Om försäljarna då icke så ymnigt bjudit ut valutorna, så är det högst troligt, att dollarn icke ens sjunkit till 3 kr. 70 öre.

Riksbanken följer icke heller den lärde teoretikerns råd att nu brådstörtat realisera valutorna. Det är således en helt öppen fråga, vid vilken tidpunkt riksbanken kommer att realisera dessa sina valutor. När realisationen en gång kommer att ske, blir det i valutavårdande syfte, således ingen hastig realisation, utan liksom inköpen gjorts i valutavårdande syfte, så komma försäljningarna att ske icke i vinstsyfte för riksbanken, utan i valutavårdande syfte. Det är valutavården, som måste vara ledstjärnan för riksbanksledningens åtgöranden på detta område, i dess tjänst är det som köp och försäljningar av valutor i större skala ägt rum. Hade fullmäktige t. ex. nu i december i stället följt rådet att inför det stundande årsskiftet sänka diskontot, hur många läget skulle varit nu? Jo, antagligen sådant, att man måst följa Förenta Staterna i spåren under nyåret och höja diskontot. Jag kan i detta sammanhang meddela, att enligt de källor, varigenom vi kunna få informationer, hade vi redan i december omisskännliga tecken på att en sannolikt snart förestående diskontohöjning skulle komma att äga rum i Förenta Staterna.

Med hänvisning till det anförda och då det här icke gäller någonting annat än att nu erhålla uppskov med skyldigheten att inlösa sedlar med guld till den 15 maj detta år, så förefaller det mig, att goda skäl tala för att bifalla en sådan framställning.

Härtill kan man också med starka skäl peka på det otrygga utrikespolitiska läget. Den nästföregående ärade talaren frågade uti sitt första anförande, vari de farorna skulle bestå. Med det skarpsinne, som utmärker honom, och med de insikter han har såväl på detta område som icke minst på det utrikespolitiska området, förvånar det mig något, att han framställt en sådan fråga som den, vari de farorna skulle bestå. Utan att jag vill ge mig in på att angiva, vilka faror det skulle vara eller huru de kunna komma att utveckla sig — jag tror, att på det området är det tryggast att icke vara profet — så vill jag dock göra det uttalandet, att så mycken erfarenhet ha vi väl ändock haft av dylika förvecklingar, att vi förstå, vad de kunna betyda för landet i ekonomiskt avseende och vilken återverkan det kan ha på olika länders penningväsen. Jag vill visserligen icke därom göra något bestämt uttalande, men jag skulle likväl vara frestad att gissa, att den enda och verkliga anledningen till att England icke redan har tagit steget och övergått till guldmyntfot ligger just på svårigheterna i Centraleuropa eller närmare bestämt på den s. k. Ruhr-frågan.

Ja, herr talman, med vad jag nu har anfört vill jag hemställa, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag.

Den näst föregående ärade talaren sade bl. a. att riksbanken har förklarat sig kunna hindra dollarkursens fall under 3 kr. 71 öre. Jag kan gentemot detta säga, att riksbanken därutinnan icke gjort något uttalande. Däremot har riksbanken sagt, att den med all sin

*Ang. befrielse
för riksbanken
från
skyldigheten
att
inlösa sedlar.
(Forts.)*

Ang. befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa sedlar. makt strävar efter att vårda sig om den svenska kronans värde, och denna sin strävan vilja fullmäktige fullfölja så väl om det gäller en försämring av den svenska kronans värde som också, om det skulle bli fråga om att skydda den svenska kronan från att stiga över det värde, som den lagenligt bör ha.

(Forts.)

Herr Hamilton: Herr talman! Efter den siste aktade talarens sakrika anförande kan jag fatta mig helt kort.

Vi måste nog alla erkänna, att bankofullmäktige på ett synnerligen förtjänstfullt och även framgångsrikt sätt hävdad den svenska kronans värde, och att de lyckats så väl häri, att den svenska kronan är det myntslag i Europa, som i detta nu står högst eller i full guldkonparitet. Vi ha heller ingen anledning förutsätta att bankofullmäktige icke komma att i fortsättningen fullfölja denna politik, på vilken de sålunda inslagit; och under sådana förhållanden finnes det väl icke för oss någon fördel i att i närvarande stund övergå till guldkonparitet och således ålägga riksbanken att med guld inlösa sina sedlar. Finnes det å ena sidan icke någon fördel i en sådan övergång till guldkonparitet, så finnes däremot å andra sidan en fara däri: faran nämligen att guldmärknaden, så att säga, skulle överföras till vårt land, och därtill är vår penningställning alltför svag.

Jag ber att få erinra, att länder med vida starkare penningställning än vårt land, exempelvis Schweiz, Holland m. fl., icke vågat sig på detta experiment, och t. o. m. England med sin starka finansiella ställning vågar icke göra detta i närvarande stund på grund av förhållandena i Europa. Jag tror, att det under sådana förhållanden skulle för oss vara ett rätt så vågsamt experiment att nu slå in på den vägen.

Jag anser därför för min del, att det enda riktiga är att bifalla Kungl. Maj:ts förslag, och därför yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindman: Herr talman! Jag har med stort intresse åhört denna debatt i dess senare del. I början var jag tyvärr ej i tillfälle därtill. Varför jag nu begärt att få yttra mig i denna fråga är, att jag i viss mån kommit till annan uppfattning, än jag vid föregående tillfällen här i riksdagen uttalat; och därför skulle jag vilja redogöra något för de skäl, på grund av vilka jag kommit till denna ändrade uppfattning.

Det är ju på det sättet, att man i hela det moderna ekonomiska samhället förutsätter tillvaron av en konstant eller så nära som möjligt konstant värdemätare, d. v. s. denna värdemätare skall vara konstant relativt nyttigheter och tjänster. Årtiondena före kriget hade guldet relativt dessa nyttigheter och tjänster ett någorlunda konstant värde, och de olika länderna hade endast att hålla sina sedlar i värde lika med guldet, och den sedelutgivande banken tvingades vid fri guldkonparitet att utav hänsyn naturligtvis till sin guldkassa genom diskontot öka eller minska priset på sedlar, för att dessa skulle erhålla sitt riktiga värde.

Under kriget sjönk guldvärdet våldsamt, och nästan alla länder upphävde guldmyntfoten, varigenom det varit möjligt hindra sedlarnas värdefall; men så skedde emellertid i regel icke, utan sedlarnas värde sjönk i flera länder fortare än guld.

*Ang. befrielse
för riksbanken
från
skyldigheten
att*

I Sverige hade vi under åren 1916 och 1917 cirka 10 % högre sedelvärdet motsvarande guld, men i fortsättningen tillätos sedlarna sjunka i värde väsentligen under guldvärdet. En bidragande orsak, vilket jag här vill påpeka, till detta var naturligtvis att staten finansierade sina kristidsinstitutioner med hjälp av sedelpressen, och som följd därav måste den tillåta en större sedelutgivningsrätt.

*inlösa sedlar.
(Forts.)*

Under den deflationsperiod, herr talman, som vi nu senast gått igenom, har riksbanken med tillhjälp av ett för högt diskonto lyckats indraga och makulera sedlar för ett värde av cirka 300 miljoner kronor, d. v. s. man har nedbringt sedelstocken till cirka två tredjedelar av dess maximum och därigenom något mer än fördubblat penningvärdet.

Under krigsperioden och t. o. m. 1920 höjdes räntan enligt riksbankens rapporter, som jag gjort mig mödan att undersöka, åtta gånger och sänktes icke mindre än sex gånger. Alltså har man ansett sig böra vidtaga diskontosänkningar under en tid, då penningvärdet uppenbarligen var stätt i hastigt sjunkande. Och det är en sak, som för mig står såsom ganska oförståelig. Något skäl till att man gjort på det sättet, har jag heller aldrig hört uttalas från riksbanksledningens sida.

Det svenska penningvärdet hade under år 1920 fallit till cirka $\frac{1}{3}$ av förkrigsvärdet. Då vidtog praktiskt taget över hela världen en politik i syfte att söka åter höja penningvärdet. Nationalekonomerna voro, såsom ofta nog är fallet, oense. Somliga uttalade sig i en riktning, andra i en annan. Man var oense om, huruvida penningvärdet borde höjas så fort som möjligt eller om det med hänsyn till de verkningar, som man kunde befara, borde ske mycket långsamt, varigenom produktionen under tiden skulle kunna fortgå och svårigheterna på grund av penningvärdets höjande därigenom göras mindre och dessutom fördelas på en längre tid, vilket efter min mening otvivelaktigt hade varit av en utomordentligt stor vikt och betydelse. Man var oense även i andra avseenden. Man var oense om till vilken nivå penningvärdet borde höjas, innan det skulle göras i möjligaste mån stabilt. Å ena sidan fordrade man såsom en ytterlighet, att penningvärdet skulle återställas till vad det hade varit före kriget, d. v. s. till 1914 års nivå, under det att man å andra sidan fordrade en stabilisering vid den lägsta nivån för att helt undgå alla deflationssvårigheter.

Sveriges riksbank hade att välja, och den valde metoden att hastigt komma upp till dollarpariteten, vilken ungefär motsvarar 70 procent av förkrigsvärdet. Från hösten 1920 till hösten 1922, alltså under en tid av endast två år, något mer än fördubblades det svenska penningvärdet, genom att man under denna tid tillämpade ett i förhållande till affärsläget för högt diskonto. Och de ekonomiska

Ang. befrielse för riksbanken från skyldigheten att intlösa sedlar. (Forts.)

verkningarna, herr talman, av denna hastiga förändring av vår värdepappersmarknad demätare känna vi alla.

Alla torde väl kunna vara ense om, att det nuvarande svenska penningvärdet bör bibehållas så konstant som möjligt. En riksbanksledning borde kunna göra mycket i det avseendet, utan att den fria guldmynntfoten infördes, till dess att förhållandena i världen komme mera i jämvikt, så att man vid den tidpunkten kunde hoppas på ett mera stabilt guldvärde. Men jag tror, att man under nuvarande förhållanden har mycket små utsikter att erhålla ett dylikt konstant penningvärde. Huruvida penningvärdet relativt, som jag nyss sade, nyttigheter och tjänster är i stigande eller i fallande, därom får man ju kännedom genom de s. k. index. Den obegagnade sedelutövningsrätten såväl som guldtäckningens storlek lämna ingen som helst upplysning om penningvärdet. Vad beträffar partiprisindex så tillmättes den kanske ofta alltför stor betydelse, då den ju starkt påverkas av växelkurserna. Även levnadskostnadsindex påverkas ju något av växelkurserna, men givetvis i vida mindre grad än partipriserna, och därför bör den kunna tillmätas en större betydelse. Arbetslöshetsindex och arbetslöshetsindex lämna också anvisningar om penningvärdets utveckling. Några andra metoder för bestämmande av penningvärdet och dess förändringar i förhållande till nyttigheter och tjänster torde inte finnas. Men riksbanksledningen har vid flera tillfällen, efter vad jag sett i tidningarna, i intervjuer och tillkännagivanden meddelat, att den inte fäster något avseende vid dessa index. Den fäster således inte heller något avseende vid penningvärdet i förhållande till nyttigheter och tjänster. Och man kan därför enligt min uppfattning inte räkna med, att riksbanksledningen kommer att vidtaga åtgärder för bibehållande av ett konstant penningvärde.

Man har då, synes det mig, inte någon annan möjlighet att få ett någorlunda stabilt penningvärde än att sammankoppla vårt mynt med den amerikanska dollarn, d. v. s. införa den fria guldmynntfoten. Riksbanken tvingas i så fall av hänsyn till guldkassans storlek att hålla våra sedlars värde konstant relativt dollarn, d. v. s. i förhållande till guldet. Härmed har visserligen riksbanken av sagt sig möjligheten att utöva något inflytande på penningvärdet och dess ändringar samt överlämnat detta åt Förenta staternas bankpolitiker. Men då det väl är sannolikt att dessa taga den hänsyn, som jag ovan antytt, nämligen till prisfluktuationerna, så får jag säga, att det ej torde vara farligt överlämna bestämmandet åt dem helst om riksbanksledningen ämnar i fortsättningen ej fästa mer avseende vid dessa prisförhållanden, än som den hittills behagat göra. Det är uppenbart, att vad Sverige gör i det fallet ingenting inverkar på förhållandena i Amerika. Där äro förhållandena så stora i jämförelse med våra, att det ingenting betyder. Riksbanksledningen har flera gånger framhållit, att målet för dess valutapolitik skulle vara att hålla en normal dollarkurs. Jag tror, att det står även i det uttalande, som nu föreligger, att man ämnar försöka göra detta,

vare sig dollarn stiger eller faller. Men då riksbanksledningen in- *Ang. befrielse*
tar den ställningen, så finns det, såvitt jag kan finna, inte längre nå- *för riksbanken*
got skäl att ytterligare uppskjuta den fria guldmyntfotens återin- *från*
förande. Genom ett återgående till denna fria guldmyntfot skulle *skyldigheten*
vårt penningväsen bliva skött i överensstämmelse med den omvård- *att*
nad, som ägnas penningväsendet i Förenata staterna. Och det skulle, *inlösa sedlar.*
efter min mening, icke behöva oroa vår trygghetskänsla att veta, att *(Forts.)*
så bleve fallet.

Det mot guldmyntfotens omedelbara återinförande åberopade skälet, att det skulle leda till guldspekulation, torde jag egentligen inte behöva fästa något avseende vid, då det säkerligen inte har så stor betydelse. Den riksbanken medgivna sedelutgivningsrätten och bestämmelserna om guldäckning sakna med hänsyn till vårt penningvärde varje betydelse. Enligt min åsikt skulle det vara långt bättre med fullständig frihet i dessa avseenden, och att riksbanken som sitt enda direktiv skulle ha att hålla penningvärdet konstant relativt nyttigheter och tjänster. Men då detta är svårutförbart, så skulle penningvärdet i stället hållas konstant i förhållande till guld. Guldäckningen och den begränsade sedelutgivningsrätten äro att anse endast såsom påtryckningsmedel på riksbanksledningen för att tvinga den att fullgöra sin skyldighet i detta avseende.

Man skulle ju kunna, om man ville, gå längre in på detta ämne och anföra exempel från andra länder. Vi ha i Finland ett exempel på hur man gått till väga vid ett långsamt och försiktigt genomförande av deflationen. Jag kan inte förstå annat, än att Finland lyckats på ett mycket bättre sätt än man gjort här i Sverige, där man framtvingat denna oerhört våldsamma deflation, som naturligtvis är skulden till en hel mängd av de olyckor, som drabbat oss under de sista 1 1/2 åren. Riksbanken har, såvitt jag vet, i det fallet inte gjort någonting för att få förhållandena att utveckla sig på ett mera gynnsamt sätt än de gjort.

Jag har, herr talman, vid tidigare tillfällen uttalat mig i den riktningen, att sedelinlösningsskyldigheten icke borde påvåla riksbanken under dessa krisförhållanden, och jag skulle alltjämt ha den uppfattningen, ifall riksbanksledningen ville taga någon hänsyn till dessa av mig antydda omständigheter. Men då riksbanken inte gör detta, då den inte fäster något avseende vid prisförhållandena eller söker att i någon mån genom diskontot påverka dessa förhållanden, så menar jag, att ingenting annat återstår att göra än att bibehålla vårt penningvärde vid guldpariteteten och alltså ålägga riksbanken sedelinlösningsskyldighet.

Jag har, herr talman, förmodar jag, inte någon utsikt att vinna gehör för ett yrkande i dylik riktning vid detta tillfälle. Men jag har velat anföra detta, på det att det åtminstone må såsom min mening få komma till kammarens protokoll, till dess att frågan nästa gång kommer före, att jag anser, att tiden verkligen nu är inne att taga detta steg. Blir det inte taget i dag, så hoppas jag dock för min del, att det blir det den 15 maj.

Ang. befrielse
för riksbanken
från
skyldigheten
att
inlösa sedlar.
(Forts.)

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Thorsson**: Herr talman! Herr Lindmans framställning angående anledningen till att sedelcirkulationen och sedelutsläppningen under krigsåren blivit ovanligt stor innehöll ju åtskillig sanning, men den innehöll inte på långa vägar hela sanningen. Jag förstår så innerligen väl, att detta var ett kärkomet tillfälle att rida upp mot kommissionerna och säga: ja, där ser ni, att det var kommissionernas fel. Men vi lägga icke detta problem riktigt, om vi börja först med den ekonomiska hushållningen år 1917 eller 1918, ty före den tiden hade inträffat en hel del saker, som utgjorde grunden för kommissionernas tillskapande. Det var ju så, att redan när världskriget utbröt, så inträffade en del omständigheter, som rent automatiskt satte penningrörelsen särskilt i gång. För det första beslöt riksdagen att ge Kungl. Maj:t en öppen kredit på 50 miljoner kronor för vidtagande av vissa åtgärder, som jag nu inte behöver erinra om. Dessutom kompletterade de militära myndigheterna sina förråd uti en mycket stor omfattning varigenom avsevärda sedelmängder förbrukades. Man släppte således genast då ut mellan 50 och 100 miljoner kronor. Vi vidtogo inga särskilda åtgärder för att skydda våra mera fast liggande tillgångar, utan realisationen började mycket fort. Och denna hastiga realisation, med varulagens uttömmande och förvandling i klingande mynt eller andra betalningsmedel, åstadkom en ekonomisk situation, som tvang oss att sätta sedelpressarna igång. Detta skedde långt innan vi ännu hade börjat drömma om kommissioner. Det var först när avspärrningen och andra världskrigets händelser gjorde det omöjligt för oss att driva vår samhällseliga verksamhet, som vi tvungos att vidtaga åtgärder för att ransonera de knappa tillgångarna och för att se till, att man kunde med de råmaterial med mera, som stodo till buds, hålla vår produktion i gång. Det var då, men först då, kommissionerna tillkommo. Men grunden, herr Lindman, den var redan förut lagd för den sedelpolitik, som, när den senare skulle avkopplas, måste innebära så många, många stora förluster på så många håll. Sedan vill jag säga, att mitt under den tid, när vi hade minst anledning att göra penningöverflyttningar, så inlöstes av svenskar för över 520 miljoner kronor av våra förut i utlandet placerade lån. Och varför? Jo därför att de gävo bättre ränta, när de kommo i de nya ägarnas händer. Men det är alldeles påtagligt, att detta i hög grad medverkade till vår valutas försämring.

Men när den förutvarande ordföranden i en av våra största privatbanker med en sådan kraft nu riktar sig mot bankofullmäktige för bristande förutseende i diskontopolitiken, så kan jag inte underlåta att fästa hans uppmärksamhet på att just under senare tid, då riksbanken har sänkt sin ränta avsevärt, så har den privata bankverksamheten i viss mån gjort denna räntesänkning verkningslös genom att hålla en marginal mellan in- och utlåningsräntan, som är anmärkningsvärt hög. Detta tycker jag också bör påpekas i denna debatt, när en av målsmännen för denna de privata bankernas räntepolitik uppträder och kritiserar den diskontopolitik, som landets huvudbank har fört. Vi kunna inte någon av oss, som suttit i riksdagen och

deltagit i den ekonomiska ledningen, undandraga oss ansvaret för den ekonomiska politik, som har förts i detta land. Och därför tycker jag att vi också kunna var och en taga sin anpart av detta ansvar utan att känna någon benägenhet att vilja skjuta över det på andra.

*Ang. befrielse
för riksbanken
från
skyldigheten
att
inlösa sedlar.*

(Forts.)

Herr **Lindman**: Herr talman! Jag vill blott säga ett par ord gentemot vad herr finansministern anförde. Vad beträffar importen av obligationer utav enskilda personer, så är detta ju en sak som icke kunnat påverka denna fråga. Gentemot vad som av honom nämndes om bankens räntepolitik, vill jag framhålla, att man icke velat, icke ansett sig från riksbanksledningens sida böra taga någon hänsyn alls till prisnivån. Såvitt jag kan förstå har man aldrig gjort det utan rent av sagt, att detta var en sak, som man inte befattade sig med.

När den tidpunkten nu är inne, att frågan om inlösen av sedlar nu blivit fullt aktuell sedan guldpariteten uppnåtts, den fråga som i det förevarande betänkandet från bankoutskottet behandlats, bör man väl kunna taga steget ut. Jag måste då för min del utgå från, att man tänker ställa sig passiv i fortsättningen, liksom hittills. Jag undrar, om inte herr finansministern vid en blick tillbaka på de sista två åren, eller kanske blott den sist förflutna tiden av $1\frac{1}{2}$ år, ändå skulle vilja ge mig någon rätt och medgiva, att det finns fog att uttala den meningen, att det kanske varit bättre, om man hade fäst sin uppmärksamhet starkare på detta viktiga spörsmål från riksbanksledningens sida än att helt och hållet lämna det vind för våg och icke bry sig om det. Man kan icke, enligt min mening, påstå, att det varit till lycka för vårt land, att vi drivit denna deflationspolitik med sådan oerhörd hastighet och fart som vi gjort under den sist gångna tiden av $1\frac{1}{2}$ år. Riksbanksledningen har i det fallet haft möjlighet att göra någonting, men det har densamma konstant underlåtit att göra.

Herr förste vice talmannen **Nilson**: Herr talman! Jag vill i anledning av den föregående talarens yttrande fästa uppmärksamheten vid att diskontot under kriget på grund av vidtagna restriktioner över hela världen förlorade sin väsentliga betydelse. Detta är erkänt av en så pass framstående nationalekonom på det monetära området som professor Wicksell. Vidare vill jag erinra därom, att den ärade talaren själv i denna kammare vid ett föregående tillfälle har förklarat sin fulla anslutning till ett program, som innebär den svenska kronans återförande till dess lagliga guldparitet.

Då den ärade talaren säger, att fullmäktige i riksbanken icke i sin diskontopolitik fäst något avseende vid prisnivån, skulle jag vilja fråga den ärade talaren: Hur vet han det? Kan han så rannsaka hjärtan och pröva njurar? Vi angiva icke och publicera icke de synpunkter, som för oss äro bestämmande vid varje sådant tillfälle, då ändring i diskontot vidtages, men vi handla därvidlag under full känsla av det ansvar, som vi hava för värden av den svenska kronans värde.

Ang. befrielse
för riksbanken
från
skyldigheten
att
inlösa sedlar.
(Forts.)

Herr **Lindman**: Jag ber, herr talman, om ursäkt för det jag kommer tillbaka ett ögonblick med anledning av vad herr förste vice talmannen sade. — Ja, man vet ju ej, vilket mål riksbanksledningen har haft för höjningar eller sänkningar av diskontot annat än det man finner av vad som sker, det vill säga de höjningar eller de sänkningar som göras. Jag skulle vilja upprepa detta: Hur har man kunnat vidtaga diskontosänkning, då penningvärdet varit i ett hastigt sjunkande? För mig är det oförståeligt, men det kanhända finns någonting hos riksbanksledningen, som den ej talar om, som gör att det kan bli fullt förståeligt. Vi kunde kanske få fråga den ärade förste vice talmannen, om riksbanksledningen i sin diskontopolitik haft tankarna på prisfluktuationerna, d. v. s. på varornas stegring i pris eller på varornas fallande i pris d. v. s. penningvärdet. Det är väl i alla fall på det sättet, att man genom en diskontopolitik kan påverka dessa i en viss mån. Jag vill inte säga, att man kan göra det i vilken grad som helst, men i viss mån, och man bör vid sina åtgöranden åtminstone hava i syfte att påverka dem i viss riktning för att förebygga sådana kalamiteter, som jag nyss talade om.

Att jag vid ett tidigare tillfälle, jag vill minnas i fjol, uttalade mig för penningvärdets återförande till guldpariteten, det är riktigt. Den saken ha vi väl alla i denna kammare velat, och den har även jag gjort mig till tolk för. Men jag gjorde mig inte till tolk för att åtgärden skulle göras då eller med brutal hastighet. Det är därför jag velat något förklara, varför jag nu kommit till annan uppfattning, nämligen att vi inte fått de följder av befrielsen ifrån sedelinlösningen för riksbanken, som jag åtminstone hade ansett, att man borde ha kunnat förvänta sig vid tidigare tillfällen.

Herr förste vice talmannen **Nilson**: Jag vill med anledning av den föregående talarens anförande säga, att jag är icke i tillfälle att yttra mig rörande riksbankens diskontopolitik före år 1920, det år då jag mottog förtroendet att vara fullmäktig i riksbanken. Då talarens anmärkningar väsentligen riktade sig mot den diskontopolitik, som fördes dessförinnan, saknar jag både befogenhet och skyldighet att svara på hans fråga.

Vad däremot angår slutet av hans anförande, då han sade: Visst vilja vi återföra svenska kronans värde till den lagstadgade guldpariteten — men han på samma gång vände sig mot den prissänkning, som har skett, så skulle jag vilja fråga honom: *hur skall man kunna höja svenska kronans värde och återföra den till guldpariteten utan att på samma gång även åstadkomma en sänkning av prisenivån?*

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Herr statsrådet *Olsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 182, angående omläggning av statsverkets räkenskapsår;

nr 188, med förslag till förordning om begränsning av den myckenhet brännvin, som må framställas i sammanhang med pressjästberedning;

nr 128, angående pension å allmänna indragningsstaten åt indelte soldaten F. W. A. Duwähl och f. d. indelte furiren C. J. R. Sandahl;

nr 192, angående bemyndigande att träffa förlikning med strandägare vid Göta älv rörande kronan tillkommande rätt till uppämning av älvens vatten;

nr 193, angående befrielse för N. A. Degerman m. fl. från skyldighet att utgiva vissa vites- och skadeståndsbelopp; och

nr 194, angående egnahemsbyggnader för statens järnvägars personal vid Notviken och Ulriksdal.

Ifrågavarande propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 12.

Vid härefter, punktvis, skedd föredragning av bankoutsrottets utlåtande, nr 17, i anledning av vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande föreslagit.

§ 13.

Vidare förekom till behandling andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av första kammarens beslut rörande väckt motion angående utskänkning inom riksdagsrestaurangen av spritdrycker, vin och öl.

I en inom första kammaren avgiven och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 148, hade herr *Stendahl m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att ordna utskänkingen i riksdagsrestaurangen i enlighet med de föreskrifter, som gällde restauranger i Stockholm, vilka hade rätt att utskänka spritdrycker, vin och öl.

Ang. utskänkning inom riksdagsrestaurangen av spritdrycker, vin och öl.

I utlåtandet nr 3 hade nämnda utskott hemställt, att första kammaren i anledning av förevarande motion måtte besluta, att riksdagen skulle uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att låta ordna ifrågavarande angelägenhet i överenstämmelse med av utskottet angivna riktlinjer, innefattande, att utskänking av brännvin, vin och öl till ledamöter av riksdagen och personer, som befunne sig i deras sällskap, borde i förening med måltid få äga rum i riksdagsrestaurangens matsal.

Ang. utskän-
ning inom
riksdags-
restaurangen
av
spritdrycker,
vin och öl.
(Forts.)

Vid utlåtagandets föredragning i första kammaren den 10 mars 1923 bifölls — med 80 röster mot 38 — denna hemställan med den ändring, att den ifrågasatta utskänkningen skulle omfatta allenast öl och vin.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen hade detta beslut delgivits andra kammaren, som hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

Vid innevarande riksdag hade en inom andra kammaren väckt motion, likalydande med ovannämnda inom första kammaren avgivna, avslagits av andra kammaren med 92 röster mot 83, som avgivits för ett förslag av samma innehåll som det av första kammarens andra tillfälliga utskott framställda.

I nu föreliggande utlåtande hemställde utskottet, att andra kammaren måtte biträda första kammarens i ärendet fattade beslut.

Reservation hade avgivits av herrar *Olsson* i Labbemåla, *Johansson* i Bro, *Holmberg* och *Bodén*.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Johansson** i Bro: Herr talman, mina herrar! Som jag är alldeles övertygad, att kammaren inte vill ingå på förnyad debatt i denna fråga, skall jag inskränka mig till att yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr **Eurén**: Herr talman! Jag inskränker mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Olsson** i Labbemåla: Herr talman! Jag är fullkomligt ense med. därom är jag övertygad, flertalet av kammarens ledamöter därom, att någon debatt i denna fråga i dag icke behöver upptagas, men jag torde, då jag icke brukar belasta kammarens protokoll, få säga några ord.

En ärad ledamot av denna kammare yttrade häromdagen, att bland det underbaraste han sett och hört vid denna riksdag var, att det fanns fyra ledamöter av denna kammare, som hesiterade att taga utskottets förslag. Jag måste säga, att för mig finns det en sak som är ännu mera underbar, som för mig ter sig ännu mera förvånande, det är, att det finns så många i denna kammare, som säkerligen i flydda dagar stått på samma ståndpunkt, som vi reserveranter i dag göra, men som i dag hava en motsatt åskådning. Jag tror dock icke att deras mening är ett uttryck för stämningen ute i vårt land, utan den torde nog vara föranledd av andra omständigheter.

Man har sagt, att denna fråga är av den art, att de debatter, som här förts i densamma, äro nedsättande för kammarens anseende. Det är icke utan att jag ansluter mig till den åsikten. Jag vill dock fastslå, att det är icke nykterhetsvännerna i denna kammare, som framkallat dessa debatter, utan de torde ha förorsakats av den motsatta sidan.

Ifall vi nu genom att taga utskottets föreliggande förslag biträda första kammarens beslut, torde vi därmed, det är min uppfattning, icke slippa ifrån dessa debatter i kammaren. Ty det är alldeles uppenbart, att vad man i dag vinner genom ett bifall till utskottets förslag, icke kommer att tillfredsställa alla i denna kammare, och jag är tämligen övertygad om, att vi nästa år hava samma fråga på tapeten. Man torde väl då finna det önskligt att få in även spriten i riksdagsrestaurangen. Jag vill således för min del säga, att det för kammarens ansende hade varit det allra bästa, om kammaren stått kvar på den ståndpunkt den förut intagit i denna fråga, detta i synnerhet om jag tänker på hurudan den kammare var beskaffad, som genomförde den vidtagna reformen, och jämför den med andra kammaren i dag, sådan den är sedan demokratin hållit sitt segertåg i vårt land.

Ang. utskänkning inom riksdagsrestaurangen av spritdrycker, vin och öl.
(Forts.)

Utskottets korta motivering lockar verkligen till åtskilliga reflexioner. Jag skall emellertid inte ge mig in därpå utan skall, herr talman, inskränka mig till att yrka avslag å utskottets såväl motivering som hemställan.

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Jag skulle icke ha begärt ordet i denna fråga, om inte den föregående ärade talaren direkt provocerat ett yttrande från min sida, då han uttalade sin förvåning över att det finns ledamöter i kammaren, som ändrat mening i denna fråga. Jag skulle möjligen tillhöra dessa. Jag har samma mening om det olämpliga i servering av alkoholhaltiga drycker i riksdagsrestaurangen, som jag förut haft, men sedan vi förra gången behandlade saken, har situationen väsentligen förändrats. Här har i riksdagen faktiskt ägt rum en omröstning bland ledamöterna om en viss ordning i riksdagsrestaurangen. Vid denna omröstning har otvivelaktigt majoriteten av riksdagens ledamöter uttalat sig för en annan ordning än den, som nu råder. Jag har för min del helt enkelt velat konstatera detta faktum och böjt mig för majoritetens mening. Det är anledning till att jag nu befinner mig bland utskottsmajoriteten.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr **Spångberg**: Herr talman! Jag skall endast med några få ord tillkännagiva den kommunistiska gruppens mening i denna fråga. Vi kommunister tillhöra icke dem som ändrat sig i denna fråga. Vi hava förut under debatterna i kammaren flera gånger framfört de skäl, varför vi gått mot servering av spritdrycker i riksdagsrestaurangen, och dessa äro fortfarande för oss gällande.

Jag ber således, herr talman, att få yrka avslag å utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan, dels ock att kammaren måtte, med avslag å berörda hemställan, besluta, att icke biträda första kammarens i ärendet fattade beslut; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med

Ang. utskänkning inom riksdagsrestaurangen av spritdrycker, vin och öl.
(Forts.)

överbägende ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följande varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, beslutat icke biträda första kammarens i ärendet fattade beslut.

Voteringen utvisade 118 ja mot 68 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

§ 14.

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 201, med förslag till lag om ändrad lydelse av 22 kap. 21 § strafflagen; och

nr 180, angående anslag till bestridande av understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter.

Nämna propositioner bordlades.

§ 15.

Föredrogs andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av första kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om beredande av arbete åt tuberkulossjuka konvalescenter; och begärdes ordet därvid av

Herr *Eurén*, som yttrade: Herr talman! Ett tryckfel har insmugit sig i klämman, i det att där står ordet bifalla i stället för ordet biträda. Jag hemställer, att andra kammaren måtte besluta *biträda* första kammarens i ärendet fattade beslut.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll det av herr *Eurén* framställda yrkandet.

§ 16.

Härpå föredrogs var efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut; och

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anstånd med återbetalning av räntefritt lån för svenska församlingens i London kyrkobyggnad;

bankoutskottets memorial, nr 18, angående kostnader för lön till vissa icke-ordinarie befattningshavare vid riksdagens verk; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av väckt motion om anslag till fortsatt inventering av odlingsmark m. m.; och

nr 20, i anledning av väckt motion om personligt lönetillägg åt preparatorn vid veterinärhögskolan Chr. Roth.

Utskottens i nämnda utlåtanden och memorial gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

§ 17.

Jordbruksutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av väckt motion om fraktlindring för hingstägare vid hingstpremiering föredrogs härefter. Ordet begärdes därvid av

Ang. fraktlindring för hingstägare vid hingstpremiering.

Herr **Fjellman**, som anförde: Herr talman! Denna motion har icke vunnit utskottets gillande, men jag skall dock be att få säga några ord om densamma. Tanken på en centralisering av hingstpremieringarna har sedan flera år tillbaka dryftats man och man emellan bland hästintresserade. Emellertid har man icke kunnat genomföra denna sak mera än i en provins, beroende på särskilda omständigheter. Hingstägare äro på grund av hingstbesiktningsslagen skyldiga att uppvisa sina hästar på den plats, som därför blivit fastställd. Detta är lätt för dem, som bo nära denna plats, men för dem, som bo i utkanten av länet, är det svårare. Dessa måste antingen föra hästarna på de långa vägarna från den plats, där hingstarna äro stationerade, varigenom de riskera, att hästarna komma ur kondition och bliva handicapade vid premieringen. Eller också måste de frakta hästarna ett avsevärt stycke å järnväg, och då är det ju påtagligt, att detta medför utgifter. Därför har det på sina håll väckt missnöje i det län, där man försökt sig på denna slags premiering, Malmöhus län. Men trots allt ansåg man försöket hava haft sin stora betydelse.

Vad vinner man med en centralisering av hingstpremieringen? Vid avfattandet av motionen ha flera synpunkter gjort sig gällande för mig, och är det särskilt en, som jag anser vara av största betydelse. Jag skall be att med några ord få understryka den. Premieringen kan förenas med auktioner på hästar, och då kunna även spekulanter från utlandet vara att påräkna.

Hur är det manne ställt med vår hästexport? Jo, vi hade en gång en synnerligen lovande sådan, men den har som så mycket annat gått åt skogen. Man försökte förra året få den åter i gång, och det såg ut att lyckas. Exporten var under januari månad 575

Ang. frakt-
lindring för
hingstägare
vid hingst-
premiering.
(Forts.)

hästar. Sedermera steg siffran månad efter månad, och i maj var exporten uppe i 1,743 hästar. Men i mitten av året, i augusti månad, tog det slut. Det berodde på att man hade inriktat densamma endast på Tyskland. Då markkursen föll, lönade det sig icke att sända hästar dit. Har då import förekommit av något land? Ja, Frankrike har importerat stora massor av hästar från Belgien. Jag vet, att ordena voro så stora, att hästförsäljarna i Belgien hade svårt att kunna fullgöra dem. Det betalades för hästarna 4,000 francs per styck, och då francen stod i 25 öre, var det ett hästpris av 1,000 kronor. Varför ha vi svenskar ej fått vara med på ett hörn, och varför ha icke våra myndigheter bevakat våra intressen, så att vi fått avyttra våra hästar? I Tjeckoslovakiet är det på samma sätt. Där har importerats mycket hästar, särskilt avelsdjur. I december månad inköptes 32 hingstar från Belgien och man betalade för dem 6,000 kronor per styck. Jag känner en person, som sett dessa hästar — en fullt vederhäftig person — och han förklarade, att beträffande kvalitén de icke överträffade vad våra hästuppfödare kunna åstadkomma i Sverige.

Jag har tänkt, att genom dessa möten, som skulle anordnas i våra största avelscentra, utländska hästhandlare skulle lockas att infinna sig. Man skulle därigenom få kontakt med dem och icke släppa dem så som nu sker till stor olycka för vår hästexport.

Utskottet har avstyrkt motionen och såsom motivering därför anfört, att det torde »ankomma på Kungl. Maj:t att beträffande statens järnvägar efter prövning i varje särskilt fall besluta rörande framställningar om fraktlindring av här ifrågavarande art». Det är klart, att jag, innan jag lämnade fram motionen, tog reda på under hand, om det skulle lyckas med en framställning av dylik art. Utskottet anser, att hushållningssällskapen borde hänvända sig till Kungl. Maj:t, som skulle infordra yttrande från järnvägsstyrelsen. Alla jag talat med äro ense om, att järnvägsstyrelsen skulle lämna ett bleklagt nej på en sådan framställning. Hava mötena väl kommit till stånd och man sett, att det blir publiktillströmning, då kanske järnvägsstyrelsen skulle gå in på fraktlindring, men icke gör den det i början.

Jag beklagar, att utskottet icke kunnat välvilligare behandla motionen. Jag tror, att det ligger något bakom denna sak, och att det vore till lycka för hästaveln, om någonting kunde åstadkommas.

Vidare yttrades ej. Sedan herr andre vice talmannen, som under herr Fjellmans anförande övertagit ledningen av förhandlingarna, framställt proposition i ämnet, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 18.

Vid nu skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlängd giltighetstid av avlöningsreglemente för tjänstemän vid domänverket m. m., blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 19.

Till avgörande företogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av 1922 års avkastning av statens hästavelsfond.

Ang. disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond.

I enlighet med vad Kungl. Maj:t föreslagit i en till riksdagen den 16 februari 1923 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 70, hemställde utskottet, att riksdagen måtte beträffande 1922 års avkastning av statens hästavelsfond ävensom reserverad del av 1921 års avkastning av samma fond besluta, att, sedan ett belopp av 9,000 kronor lagts till fondens kapital, ett belopp av 50,000 kronor skulle av Kungl. Maj:t disponeras till åtgärder för hästavelns främjande samt återstoden reserveras.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herr *Vahlstedt*, som ansett, att utskottets hemställan, vari han instämde, bort grundas på annan i reservationen angiven motivering.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Vahlstedt*: Herr talman! Då jag reserverat mig mot detta utskottsbetänkande, så måste jag yttra mig med några ord i denna fråga, men jag skall fatta mig så kort som möjligt.

Om dessa 50,000 kronor, vilka riksdagen står i begrepp att ställa till Kungl. Maj:ts förfogande för hästavelns befrämjande, vore av vanligt anslags natur, skulle jag yrka på avslag i fråga om de 6,000 kronorna till Jockeyklubben och de 5,000 kronorna till Svenska travsällskapet, och att summan sålunda skulle nedsättas med 11,000 kronor till 39,000 kronor. Men här gäller det nu endast att från avkastningen av hästavelsfonden bevilja detta belopp, att ställa det till förfogande för Kungl. Maj:t, och riksdagen har icke någon bestämmanderätt i fråga om, hur dessa medel skola fördelas. Såsom det framgår såväl av den kungl. propositionen som ock av utskottets utlåtande, är det stuteriöverstyrelsen, som fördelar dessa penningar med Kungl. Maj:ts godkännande. Min reservation innebär därför endast en hemställan, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida i framtiden medel böra ställas till förfogande för Jockeyklubben och Svenska travsällskapet. Om riksdagen skulle bifalla min reservation och Kungl. Maj:t sedan finna, att medel ej böra ställas till dessa sammanslutningars förfogande, torde dessa medel i stället kunna komma avelsföreningarna till godo. Det har också under behandlingen av detta ärende i utskottet erkänts, att det finnes mycket stort behov för dessa föreningar att få understöd av statsmedel. Detta bevisas även av den beräkning av anslaget, som finnes intagen i utskottets utlåtande. Därav framgår, att under det att en del av föreningarna endast få 1,000 och några hundra kronor, tager Jockeyklubben och Svenska travsällskapet icke mindre än 22 % av hela anslaget. Om de, som gilla Kungl. Maj:ts och utskottets förslag icke göra något inlägg i frågan, skall jag icke vidare inleda

Ang. disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond.
(Forts.)

någon debatt om Jockeyklubben och Svenska travsällskapets betydelse för den svenska hästavelns befrämjande, utan endast förklara, att jag för min del anser, att dessa sällskap icke ha vidare betydelse för den svenska hästavelns befrämjande. Nu kommer det troligtvis att sägas, att en del av dessa medel gå till hästuppfödarna i form av penningpris till de hästar, som hinna fortast fram till målet. Men även om man icke hyllar den uppfattningen, som jag har om dessa kapplöpningars värde för hästavelns befrämjande, kan man erkänna, att det vore bättre, att dessa 11,000 kronor ginge direkt till hästavelnsföreningarna. Sedan den kungl. propositionen skrevs, har också denna fråga kommit i ett annat läge genom riksdagens beslut beträffande totalisatorn. Därigenom komma dessa föreningar, vilka väl bli de, som komma att anordna tävlingarna och penningsspelen, att få tillräckligt med pengar utan att behöva taga dessa 11,000 kronor ur hästavelnsfonden.

Herr talman, på grund av de skäl jag nu anfört, ber jag att få yrka bifall till den av mig vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Utskottet har vid sin behandling av propositionen icke intagit någon annan ståndpunkt än att tillstyrka, vad som Kungl. Maj:t föreslagit, nämligen att hästavelnsfonden skulle av 1922 års avkastning få disponera ett belopp av 50,000 kronor. Vi ha icke inom utskottet, d. v. s. dess majoritet, givit oss in på frågan om dessa medels användning och fördelning. Den tabell, som här finnes återgiven, visar, hur medlen fördelats föregående år, och i propositionen upplyses om, att ännu äro icke alla ansökningar inkomna och att det blir Kungl. Maj:t, som i sista hand får pröva detta. Jag kan ge den ärade reservanten rätt i en del av vad han anförde, men jag måste säga, efter de upplysningar jag fått att beträffande dessa avelspris — det är icke fråga om direkta understöd — har man åtminstone ännu icke någon anledning att göra någon ändring. Det må sedan bli Kungl. Maj:ts sak att se till, att medlen bli så rättvist fördelade som möjligt. Det kan tänkas, att det kommer in flera ansökningar detta år, och det är icke sagt, att dessa föreningar få dessa 11,000 kronor.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr andre vice talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 20.

Ang. fraktlindring för sten från statens stenlager.

Vidare föredrogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fraktlindring i vissa fall för sten från statens stenlager; och begärdes ordet därvid av

Herr **Törnkvist** i Karlskrona, som yttrade: Herr andre vice talman! Jag skall hålla ett kort begravningstal, och det skall icke heller bli särskilt ledsamt, ty jag kan icke komma till annat resultat för närvarande än det slutresultat, till vilket utskottet kommit, och det beroende på den omständigheten, att denna motion är förbunden med eller i varje fall avsedd att vara förbunden med en annan motion, som remitterats till statsutskottet och som ännu icke blivit föremål för riksdagens behandling. I den motion, som nu behandlas, är det fråga om nedsättning i fraktsatserna för sten från statens stenlager, och i den andra motionen är det fråga om gratis tillhandahållande åt kommunerna av sten. Men det är klart, att innan statsutskottet behandlat denna sistnämnda del av frågan och riksdagen fattat sitt beslut, vet man icke, om sten tillhandahålles och sålunda icke heller om fraktnedsättning behövs. Enligt min mening borde denna motions behandling ha vilat, tills beslut fattats i huvudfrågan. Jag anser emellertid denna del av frågan vara av den minsta betydelsen och vill sålunda icke yrka på återremiss, utan jag måste nöja mig med att riksdagens beslut fattas i överensstämmelse med den kläm, till vilken utskottet kommit. Men jag vill meddela, att jag i ingen mån kan följa utskottets resonemang i motiveringen, vilket jag vill till kammarens protokoll ha antecknat, utan att jag därför vill förlänga debatten med att angiva vad det gäller. Jag ber alltså att få yrka bifall till klämman.

*Ang.
fraktlindring
för sten
från statens
stenlager.*

(Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 21.

Slutligen föredrogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående meddelande av bestämmelser därom, att vissa varor skola vid införsel till försäljning vara försedda med tydlig ursprungsbeteckning eller särskilt importmärke.

*Ang. vissa
försäljnings-
varors förse-
ende med ur-
sprungsbeteck-
ning.*

Därvid anförde

Herr **Holmström** i Gävle: Herr talman! Jag anhåller att få meddela, att min medverkan till utskottets avstyrkande av denna motion skett under en förutsättning, utöver vad som i utskottets utlåtande finnes anført.

Jag ber först få erinra om, att denna motion har det synnerligen lofvärda syftet att skydda svenska näringar mot utländsk konkurrens. Och det medel härtill, som föreslås, är mycket enkelt. Importerade varor skola förses med ordet »import», »utländsk vara» eller dylikt, som anger deras karaktär av utländsk vara. Genom en sådan åtgärd skulle icke endast svensk industri och svenskt hantverk skyddas. Det skulle också vara till nytta för konsumenterna, enär det, som bekant, i ett flertal fall händer, att utländska mindervärdiga efterbildningar av välkända svenska fabrikat hit importeras och försäljas under sken av att vara svensk tillverkning.

Ang. vissa försäljningsvarors förseende med ursprungsbezeichnung.
(Forts.)

Om den föreslagna åtgärdens stora nytta kan således knappast vara mer än en mening. Utskottet har också förklarat sin anslutning till såväl motionen som de utlåtanden, som på utskottets begäran inlämnats av Industriförbundet och styrelsen för Sveriges Hantverksorganisation. Men då utskottet emellertid avstyrkt motionen, så är det huvudsakligen av den anledningen, att frågan redan befinner sig under Kungl. Maj:ts prövning. Industriförbundet har nämligen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 mars 1922 ingått med en framställning just i samma syfte som motionären. Utskottet förutsätter, att den utredning, som kan föranledas härav, skall ske genom kommerskollegium efter samråd med näringslivets organisationer, något, vartill dessa för sin del förklarat sig villiga.

Men det är ännu en förutsättning, som jag anser bör bli till protokollet antecknad, nämligen att Kungl. Maj:t i anledning härav också komme att åtgöra något i denna mycket viktiga sak. Industriförbundets skrivelse är av den 10 mars 1922. Men ännu i denna dag, således på ett helt år, har ingen som helst åtgärd vidtagits från Kungl. Maj:ts sida med anledning av denna skrivelse. Jag har inhämtat, att den alltjämt ligger hos herr justitieministern.

Jag skall ej taga detta förhållande som anledning till några reflexioner över regeringens intresse för svenskt näringsliv och dess skydd. Dessa göra sig själva. Jag har med dessa ord endast velat fästa herr justitieministerns uppmärksamhet på, att hos honom sedan omkring ett år vilar denna skrivelse med detta, i synnerhet i dessa tider, så angelägna syfte att hjälpa vår industri och vårt hantverk. Det är förhoppningen om att efter detta påpekande något skall bli gjort från Kungl. Maj:ts sida, som utgör den ytterligare förutsättning, under vilken jag medverkat till utskottets avstyrkande av motionen i fråga.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammarerna biföll utskottets hemställan.

§ 22.

Interpellation.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr **Starbäck**, som anförde: Till Kungl. Maj:t gjordes av föreningen Svenska Tonsättare i maj 1922 en anmälan om förhållandena vid kungl. teatern av följande lydelse:

»Till Konungen.

Hos Eders Kungl. Maj:t gjorde Föreningen Svenska Tonsättare den 5 juni 1919 i samband med förslag om regimförändring inom Kungl. Teaterns ledning underdånigt uttalande (bil. 1), som avsåg att vara en protest mot försök att förvanska operaverksamheten och ett stödjande av teaterstyrelsens då gjorda bemötanden av sådana försök. Eders Kungl. Maj:t träffade också bestämmelser, vilka tydligen voro avsedda att åt allmänheten bevara den statsunderstödda

operaverksamheten som sådan, d. v. s. ren från sensationella bi- *Interpellation.*
avsikter. (Forts.)

Föga kunde man då tänka sig, att utvecklingen under den nya operaledningen skulle gå från en tendens att förvandla operaverken till utstyrselstycken, via (som en Stockholmstidning uttryckte) »Grünwaldreklam och de nakna damerna i Simsonpjäsen», till ett helt spelårs dominerande av en operett, ja, än värre, en operett med revyartat inslag.

En sådan verksamhet står först och främst i odisputabel strid med § 1 i Eders Kungl. Maj:ts nådiga reglemente för K. T., givet den 28 april 1899 och som lyder:

'Kongl. Teaterns uppgift är att på ett konsten i allo värdigt sätt utöva musikalisk scenisk verksamhet ävensom bringa till utförande konsertverk samt, förutom de baletter, vilka ingå i vissa operor och sångspel, självständiga balettverk; teaterförvaltningen obetaget att, där omständigheterna därtill föranleda, jämväl låta komma till utförande skådespel och talpjäser i övrigt.'

Grundprincipen för operaverksamhet måste vara att leda den samma på ett sätt, som sätter *konsten* i främsta rummet och som bjuder de bästa alstren så rikligt och i så värdig form som möjligt. Att genom ytliga betingelser, lyx och sensation, locka bort från kärnan och genom sidoordnade medel fånga nyfikenhet och intresse, är konstarten icke värdigt även om fintliga arrangemanger i fråga om tid och sätt och en storartad reklam förmå att förskaffa ett operaverk dominerande ställning under en säsong och framkalla en tillfällig ekonomisk fördel.

Vidare måste med nödvändighet den inhemska konsten få komma till sin fulla rätt och alldeles särskilt omhuldas, när den ju har att upptaga kampen med de mest gångbara verken ur all världens operalitteratur.

Utvecklingen har här gått genom mer eller mindre värdefulla verks ensidiga lancerande till dominerande ställning, för att man till sist och under detta spelår tillgripit en sidoordnad konstform, operetten, till ett liknande utnyttjande (bil. 2). Vi vilja icke neka till att under vissa förutsättningar och undantagsvis operetten må få förekomma i K. T:s verksamhet, men vilja utveckla vart ett system leder, som kulminerat i övergången till denna konstart som bärande faktor.

Såväl 'Simson' som 'Orfeus' utgöra var i sitt slag genom det sätt varpå de framförts en karrikatyr av den konstart de representera.

Denna operettkult, till vars effektuerande man, med förbigående av betydande inhemska konstnärer, anlitat utländsk regissör och utländsk dekorationsmålare, har sålunda dragit avsevärda summor ur landet. Vidare har den ställt den allvarliga höga operakonsten helt i skymundan och förvillat publikens begrepp, om vilken kulturform K. T. slutligen har att utöva och vårda. Därigenom har ock en stor del av den konstnärligt högst kvalificerade personalen fått gå sysslös eller föga anlitad, och det är väl fråga om, huruvida icke den till-

Interpellation. fälliga floden i kassan mer än uppvägts av förlusten av en outnyttjad arbetskraft.
(Forts.)

De svenska scenisk-musikaliska verken ha i rådande system rönt ett sorgligt öde och framförts å tidpunkter, som varit så ofördelaktiga som möjligt för verken. Aldrig har något svenskt verk varit bland dem som lancerats med den tydliga avsikten att göra dem till attraktionsnummer. Vi hänvisa särskilt till de tre svenska urpremiärerna från 1921, vilka förlades till den 11 maj, således när säsongen praktiskt taget är så gott som avslutad. Rekordet slogs dock 1922, då av de annonserade svenska nyheterna endast baletten 'Hertiginnans Friare' kom upp och n. b. lancerades på ett sätt som försatt varje teaterinitierad i fullständig häpnad (se bil. 3).

Hava de svenska tonsättarna skäl att beklaga sig i berörda hänseende, gäller detta ock beträffande förfarandet vid svenska verks antagande, där dock gällande bestämmelser finnas klart formulerade (bil. 4).

Vi konstatera, att ovan anförda missförhållanden ej kunnat avhjälpas eller förbättras genom byte av operachef och att här en kontinuitet i ledningen, som undandraget sig bedömande utåt, tydligen torde bära skulden, ävensom att vare sig teatersakkunskap eller musikalisk sakkunskap finnes presenterad i K. T:s direktion eller dess chefskap.

På grund av det för verksamheten vid vår enda operascen synnerligen kritiska läget har Föreningen Svenska Tonsättare på lagligen utlyst extra möte den 17 maj beslutat, att under framförande av ovanstående hos Eders Kungl. Maj:t göra underdånig hemställan om att en revision tillsättes för teknisk, ekonomisk och konstnärlig utredning av förhållandena vid Kungl. Teaterns verksamhet med uppdrag att efter verkställda undersökningar framlägga förslag till nya riktlinjer för Kungl. Teaterns arbete.

Stockholm den 17 maj 1922.

Underdånigst

å Föreningen Svenska Tonsättares vägnar:

Natanel Berg,
ordförande.

Patrik Vretblad,
sekreterare. >

Den i skrivelsen omnämnda *bilagan 1* är av följande lydelse:

»Till Konungen.

Genom tidningsartiklar i dagspressen har vår uppmärksamhet riktats på de principer, vilka skulle ligga till grund för en eventuell regimförändring inom Kungl. Teaterns nuvarande ledning.

På grund härav få undertecknade i underdånighet göra följande uttalanden.

Karl Rosenbaum såsom talesman för de nya principerna synes oförtydligt vilja inrikta Kungl. Teaterns arbete på att giva den

egentliga musiken en underordnad plats och såsom huvudmål för *Interpellation.*
operaverksamhetens utveckling sätta 'sevärdheten', således den sen- (Forts.)
sationella utstyrelsen, baletten och de tekniska hjälpmedlen.

Vi ha med förvåning kunnat konstatera tendenser därtill redan under de sista åren av K. Teaterns verksamhet och tillåta oss påpeka såsom en exponent härför mästerverket 'Trollflöjtens' överförande till utstyrelsstyckenas repertoar.

Då nu som bärande tanke för Kungl. Teaterns verksamhet denna tendens synes komma att drivas till ytterlighet, finna vi nödvändigt att däremot inlägga den kraftigaste gensaga under förmenande, att den egentliga musiken ingalunda bör få undanskymmas av sensation och lyx och publikens uppfattning av den musikdramatiska konstens väsen därigenom bliva förvanskad.

Vi ställa oss således i denna fråga på den ståndpunkt, som intagits av operastyrelsen i dess bemötande av konsortiets förslag, och få i underdånighet anhålla, att nämnda styrelses uttalade synpunkter måtte bli avgörande vid Eders Kungl. Maj:ts behandling av ärendet.

Stockholm den 5 juni 1919.

Underdånigst

för Föreningen Svenska Tonsättare:

Natanael Berg,

ordförande.

Patrik Vretblad,

sekreterare.»

Bilagan 2 lyder sålunda:

»*Utvecklingen: opera — operettrevy.*

Metoden har varit att under spelåret sätta i förgrunden ett eller par verk, särskilt valda för att på till buds stående sätt göras attraktiva och detta med medel, som ofta varit av högst tvivelaktig natur. Även i de fall, då verken ej varit att hänföra till musikdramatisk litteratur av sekunda klass, har framförandet på operascenen dock varit av den beskaffenhet, att det genom lyx i uppsättningen, nuditet, yttlig sensation, revy- och spexrics undanskymt det väsentliga i verken nämligen det dramatiska och musikaliska innehållet, livet.

Särskilt betänkligt blir förhållandet för de studerande och ungdomen, vilka ej förut varit i tillfälle att bilda sig ett omdöme om den *verkliga* karaktären av dessa konstalster.

Progressionen har gått från

Mefistofeles

Marouf

Andra kammarens protokoll 1923. Nr 20.

Interpellation.
(Forts.)

Manon
Hugenotterna
över
Trollflöjten
Den Stumma
Simson och Delila
till Orfeus i Underjorden.

Dessa verk ha lancerats på tid och sätt, som gjort dem till säsongens tyngdpunkt och därigenom förtagit möjligheten för andra verk att göra sig gällande.

Vidare har ett ensidigt utnyttjande av dessa privilegierade verk slukat större delen av högsåsongen och förskjutit den värdefullare delen av operalitteraturen till tidpunkter, då den saknar möjligheter att attrahera publiken. Det rakt motsatta förhållandet torde vara det enda riktiga.»

Bilagan 3 innehåller följande:

»Tablå över premiärer och repriser av svenska verk.

<i>Balettskisser</i> av K. Atterberg:	premiär 28 december 1920, repris utan annonsering i tidningarna 2 januari 1921, ytterligare repris 8 januari 1921, sedan bortglömd.
<i>Elvorna</i> av N. Berg:	premiär 11 maj 1921, repr. 19 augusti 1921, » 1 januari 1922.
<i>Gillet på Solhaug</i> av V. Stenhammar:	» 29 december 1907, » 8 januari 1908, » 2 maj 1914, » 6 maj 1914.
<i>Harald Wiking</i> av A. Hallén:	» 29 december 1911, » 3 januari 1912.
<i>Hertiginmans friare</i> av N. Berg:	prem. 30 april 1922, nedlagd efter en repr. 2 maj 1922.
<i>Härvard Harpolekare</i> av K. Atterberg:	prem. 29 september 1919, repr. 9 januari 1920, » 28 december 1920, » 19 augusti 1921.
<i>Medeltida</i> av T. Rangström:	prem. 11 maj 1921, repr. 25 augusti 1921.
<i>Per Svinaherde</i> av K. Atterberg:	prem. 11 maj 1921, repr. 25 augusti 1921.»

Bilagan 4 innefattar följande:Interpellation.
(Forts.)

»Redogörelse över förfarande vid antagande av några svenska verk.

Leila av N. Berg inlämnades till K. T. 1910, utan att svar på över ett år erhöles trots ideliga påminnelser; reglementet bestämmer en tid av 4 månader för svars erhållande.

Premiär den 29 februari 1912; nedlades efter två repriser.

Per Svinherde av K. Atterberg antogs till uppförande våren 1915. K. T. uppdrog åt fröken Anna Behle att för ett pris av 500 kr. komponera och inöva baletten med K. T:s personal samt inköpte av konstnären Einar Nerman för ett pris av 250 kr. skisser till dekorationer och kostymer att användas vid verkets uppförande. Efter verkställt förarbete, som kostat tid och pengar, utsåg fröken B. på operachefens uppmaning rollinnehavare. Därefter nedlades allt arbete på verket. Fröken B. har ej till dato erhållit likvid. Premiär 11 maj 1921.

Elvorna av N. Berg beställdes av K. T. 1913, levererades våren 1914. Köptes för andra gången av K. T. 1919. Av K. T. inköpt klaverutdrag på obekant sätt förkommet, beställdes och honorerades ånyo. Premiär 11 maj 1921.

Kronbruden av T. Rangström inlämnades 1917; svar erhöles ej förrän 1921. Skulle enligt K. T:s plan uppföras under spelåret 1921—22. Nedlagd.

Sensitiva av N. Berg, inköpt att uppföras under spelåret 1921—22. Ej uppförd, vadan kontraktet förfaller.

De fåvitska jungfrurna av K. Atterberg inlämnades våren 1921; svar ännu ej erhållet.

Egyptisk dans-scen av N. Berg inlämnades 1915; då svar ej erhöles inom ett halvt år, återtog den av komponisten.

Leila av N. Berg. Plan för omarbetning godkänd av kapellmästare och regissör. Intet svar.»

Sedan jag blivit satt i tillfälle att närmare studera denna tonsättarnas hänvändelse, lika uppseendeväckande i sak som moderat i form, har jag sökt att bilda mig en så klar föreställning som möjligt angående förhållandena vid operan. Jag har därvid kommit till den uppfattningen, att tonsättareföreningens framställning har mycket stort fog för sig, och jag är dessutom övertygad om att det för operans egen skull vore av den största betydelse, om en utredande undersökning verkställdes, som kunde resultera i stabiliserad ekonomi och därpå grundad gedigen konstnärlig verksamhet.

Jag får således anhålla om kammarens medgivande att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande fråga:

Är det herr statsrådets avsikt att med anledning av förenämnda anmälan vidtaga snara åtgärder för en utrednings verkställande och för avhjälpande av förefintliga brister vid kungl. teaterns ledning?

Ifrågavarande anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 23.

Avlämnades följande motioner, nämligen av:

herr *Andersson* i Rasjön *m. fl.*, nr 244, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 124, med förslag till förordning om motorfordon m. m.;

herr *af Ekenstam*, nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 111, angående uppdelning av Vifolka, Valkebo och Gullbergs härads domsaga å Lysings och Göstrings härads samt Åkerbo, Bankekinds och Hanekinds härads domsagor; och

herr *Johanson* i Hörninge *m. fl.*, nr 246, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 114, angående anslag till utförande av vissa fiskehamnar.

Dessa motioner bordlades.

§ 24.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från första lagutskottet, nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918, innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län; samt

från bevillningsutskottet:

nr 55, i anledning av väckt motion om visst tillägg till § 19 mom. 1 i förordningen om frihamn;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1924 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt samt till beviljning av inkomst m. m.;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående utsträckning i särskilda fall av den i § 13 mom. 5 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor föreskrivna tidsfristen av två år för utförelse eller uppläggning på restitutionsupplag av tullrestitutionsgodsgods;

nr 58, i anledning av väckt motion om förhindrande, att vissa av statsfinansiella skäl genomförda tullförhöjningar utnyttjas av inhemska tillverkare; och

nr 59, i anledning av väckt motion med förslag att nöjesskatten för föreställningar å de kungl. teatrarna må tillfalla nämnda teatrar kassor.

§ 25.

Justerades protokollsutdrag.

§ 26.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades;

herr	<i>Wallerius</i>	under 14 dagar fr. o. m. den 22 mars,			
»	<i>Lovén</i>	» 13	»	»	» 23 »
»	<i>Hansson i Bäck</i>	» 13	»	»	» 22 »
»	<i>Johanson i Hörninge</i>	» 10	»	»	» 23 »
»	<i>Gustafsson i Älvsered</i>	» 13	»	»	» 23 »
»	<i>Karlsson i Vätö</i>	» 10	»	»	» 22 »
»	<i>Billqvist</i>	» 13	»	»	» 23 »
»	<i>Dalgren</i>	» 13	»	»	» 23 »
»	<i>Pettersson i Stäringe</i>	» 14	»	»	» 21 »
»	<i>Vahlstedt</i>	» 13	»	»	» 23 »
»	<i>Fjellman</i>	» 13	»	»	» 23 »
»	<i>Wiklund</i>	» 14	»	»	» 22 »
»	<i>Lindmark</i>	» 13	»	»	» 23 »
»	<i>Samuelsson</i>	» 14	»	»	» 22 »
»	<i>Bäckström</i>	» 13	»	»	» 23 »
»	<i>Olsson i Mellerud</i>	» 13	»	»	» 23 »
»	<i>Hansson i Trollhättan</i>	» 13	»	»	» 23 »
»	<i>Gustafson i Kasenberg</i>	» 14	»	»	» 22 » och
»	<i>Johansson i Edsbyn</i>	» 13	»	»	» 23 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,25 e. m. för att åter sammanträda kl. 8 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsätta.

In fidem
Per Crowvall.

Tisdagen den 20 mars, e. m.

Kl. 8 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tecknande av aktier i ett för övertagande av aktiebolaget Svenska lantmännens banks rörelse bildat bankaktiebolag, jämte i ämnet väckta motioner; och

första lagutskottets utlåtande, nr 11 i anledning av väckta motioner rörande antagande av lag om anstånd för aktiebolaget Svenska lantmännens bank med betalning av gäld.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 8,3 e. m.

In fidem
Per Cronvall.